

RRG.6220.67.2013

DECYZJA O ŚRODOWISKOWYCH UWARUNKOWANIACH

Na podstawie art. 71 ust. 2 pkt 2, art. 75 ust. 1 pkt 4) i ust. 4 oraz art. 82 i art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, ze zm., dalej nazywana „Uooś”), a także § 3 ust.1 pkt 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. Nr 213, poz. 1397), w związku z art. 104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm., dalej jako: „KPA”), po rozpatrzeniu wniosku Elektrownia Wiatrowa Kresy I Sp. z o.o. i przeprowadzeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,

u s t a l a m

środowiskowe uwarunkowania **dla przedsięwzięcia** „Budowa parku elektrowni wiatrowych na terenie gminy Jarczów wraz z infrastrukturą towarzyszącą o łącznej mocy 30,6 MW”.

I. Określam rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia

Przedmiotowa inwestycja polegać będzie na budowie farmy wiatrowej. Projektowany park elektrowni wiatrowych zlokalizowany będzie na terenie miejscowości: Nowy Przeorsk, Przewłoka, Nedeżów, Sowiniec, Gródek Kolonia, Wierszyczka, Gródek, Łubcze w gminie Jarczów, powiat tomaszowski, województwo lubelskie. Ponadto, podziemne kable SN stanowiące przyłącze farmy wiatrowej Jarczów będą biegły przez teren gminy Tomaszów Lubelski (sołectwa Chorążanka oraz Majdan Górny) do abonenckiej stacji transformatorowej zlokalizowanej w sołectwie Ruda Wołoska (powiat tomaszowski, województwo lubelskie).

Planowana inwestycja ma na celu produkcję energii elektrycznej ze źródła odnawialnego – wiatru.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje budowę:

- elektrownie wiatrowe,
- drogi dojazdowe, zjazdy, poszerzenia, place montażowe/manewrowe/składowe,
- podziemne połączenia elektroenergetyczne SN pomiędzy elektrowniami,
- teletechniczna podziemna instalacja światłowodowa,
- wyprowadzenie mocy podziemnym kablem SN do abonenckiej stacji transformatorowej (GPZ) w Rudzie Wołoskiej, gm. Tomaszów Lubelski.

Parametry elektrowni wiatrowych:

- maksymalna całkowita wysokość elektrowni – 145 m,
- maksymalna wysokość wieży – 95 m,
- maksymalna średnica rotora – 100 m,
- maksymalna moc akustyczna każdej z turbin – 105 dB(A).

W poniższej tabeli wskazano działki, na których planowana jest lokalizacja elektrowni wiatrowych oraz znajdujących się w zasięgu rotora:

L.p.	Nr turbiny	Nr działki	Powierzchnia [ha]	Nr i nazwa obrębu geodezyjnego
1.	10	204	2,20	13-Przewłoka

L.p.	Nr turbiny	Nr działki	Powierzchnia [ha]	Nr i nazwa obrębu geodezyjnego
		205	1,19	13-Przewłoka
		206	1,24	13-Przewłoka
2.	11	260	3,44	13-Przewłoka
3.	12	586	3,55	11-Nedeżów
4.	13	617	1,57	11-Nedeżów
		716	0,82	11-Nedeżów
		717	1,19	11-Nedeżów
		718	0,64	11-Nedeżów
		619	2,21	11-Nedeżów
5.	14	674	2,70	11-Nedeżów
6.	15	620	1,12	16-Wierszczyca
		621	0,78	16-Wierszczyca
		622	1,09	16-Wierszczyca
7.	17	163	0,85	14-Sowiniec
		166/1	0,47	14-Sowiniec
		166/2	0,92	14-Sowiniec
		168	1,57	14-Sowiniec
		170	0,58	14-Sowiniec
8.	18	1048	0,88	3-Gródek
		1049	0,80	3-Gródek
		1050	0,86	3-Gródek
		1051	0,56	3-Gródek
		1052	0,57	3-Gródek
		1053	0,55	3-Gródek
9.	20	330/2	0,82	4-Gródek Kolonia
		331/3	0,71	4-Gródek Kolonia
		332	0,58	4-Gródek Kolonia
		333	1,87	4-Gródek Kolonia
		336	0,41	4-Gródek Kolonia
		338	1,1	4-Gródek Kolonia
10.	21	1120	0,53	3-Gródek
		1121	0,45	3-Gródek
		1122	0,51	3-Gródek
		1123	0,49	3-Gródek
		1124	0,27	3-Gródek
		1124/1	0,21	3-Gródek
		1125	0,45	3-Gródek
		1126	0,13	3-Gródek
		1127	0,13	3-Gródek
11.	22	1157	0,28	3-Gródek
		1158	0,37	3-Gródek
		1159	0,66	3-Gródek
		1160	0,71	3-Gródek
12.	23	5/1	3,01	10-Łubcze
		5/2	1,13	10-Łubcze
		6/1	1,1	10-Łubcze
13.	24	439	0,73	4-Gródek Kolonia
		440	0,81	4-Gródek Kolonia
		441	0,80	4-Gródek Kolonia
		442	0,81	4-Gródek Kolonia
		443	0,48	4-Gródek Kolonia
		444	0,27	4-Gródek Kolonia
		446/1	0,55	4-Gródek Kolonia
14.	25	735	1,89	4-Gródek Kolonia

L.p.	Nr turbiny	Nr działki	Powierzchnia [ha]	Nr i nazwa obrębu geodezyjnego
15.	26	730	1,37	4-Gródek Kolonia
		731	1,41	4-Gródek Kolonia
		732	1,81	4-Gródek Kolonia
		733	0,85	4-Gródek Kolonia
		734	1,05	4-Gródek Kolonia
		736	1,65	4-Gródek Kolonia
		738	1,08	4-Gródek Kolonia
16	27	82/1	1,58	10-Łubcze
		82/2	1,59	10-Łubcze
		84/1	1,58	10-Łubcze
		84/2	1,09	10-Łubcze
17	28	576	10,01	10-Łubcze

II. Ustalam warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji lub użytkowania przedsięwzięcia, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich

1. Należy ograniczyć przekształcanie elementów przyrodniczych, w tym ukształtowania terenu, do niezbędnego minimum.
2. Roślinność znajdującą się w bezpośrednim sąsiedztwie pasa robót należy zabezpieczyć przed zniszczeniem bądź uszkodzeniem w wyniku prowadzonych prac - drzewa rosnące przy placu budowy i drogach dojazdowych należy zabezpieczyć przed uszkodzeniami mechanicznymi.
3. Wszelkie roboty ziemne należy prowadzić po upewnieniu się czy nie zostaną zniszczone lęgi ptaków gniazdujących na ziemi lub rozpoczynać prace poza ich okresem lęgowym.
4. Teren budowy należy zabezpieczyć przed możliwością dostawania się zwierząt. Podczas prac ziemnych związanych z wykopami należy systematycznie sprawdzać teren budowy w szczególności poprzez codzienne poranne kontrolowanie wykopów. Przypadkowo uwięzione w wykopie żywe zwierzęta należy bezpiecznie przenosić poza strefę prowadzonych prac.
5. Nie należy obsadzać drzewami lub krzewami liniowych elementów infrastruktury, takich jak np. drogi techniczne; należy usuwać spontanicznie pojawiające się zakrzaczenia.
6. Podczas wykonania robót ziemnych należy chronić ziemię urodzajną przed zmieszaniem jej z gruntem zalegającym poniżej. Ziemia urodzajna powinna po zakończeniu prac zostać w całości wykorzystana do odtworzenia terenu biologicznie czynnego.
7. Przed rozpoczęciem prac budowlanych należy dokonać kontroli zasiedlenia terenu przez chomiki i susły (kwiecień, maj), celem weryfikacji obecności gatunków i zasadności stosowania środków chroniących.
8. W przypadku potwierdzenia występowania chomików w sąsiedztwie placu budowy, w celu minimalizacji zagrożeń (płoszenia i niepokojenia) dla śródpolnych kolonii chomika europejskiego, należy wykonać wygrodenia ochronne, służące odseparowaniu stanowisk na czas fazy budowy, w szczególności w rejonie elektrowni EW-21, EW-22, EW-24 i EW-12.
9. W przypadku potwierdzenia występowania chomików w obrębie placu budowy oraz jego sąsiedztwie (odległość graniczna 50 m), w celu zapewnienia bezpieczeństwa koloniom lub pojedynczym osobnikom, należy przeprowadzić przesiedlenie poszczególnych osobników na sąsiednie tereny o odpowiednich warunkach siedliskowych, po uzyskaniu stosownego zezwolenia na odstępstwo od zakazów obowiązujących w odniesieniu do gatunków podlegających ochronie ścisłej.
10. Prace w rejonie stanowisk chomika należy prowadzić pod nadzorem teriologa.
11. Prace budowlane prowadzić pod nadzorem chiropterologa (co najmniej 4 kontrole).

12. Należy tak zaprojektować trasy transportu, aby przebiegały w możliwie jak najmniejszej części przez tereny chronione akustycznie, w myśl zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 nr 120 poz. 826, ze zm.).
13. Należy maksymalnie ograniczyć czas budowy poszczególnych etapów poprzez odpowiednie zaplanowanie procesu budowlanego.
14. Prace budowlane oraz transport materiałów budowlanych należy prowadzić wyłącznie w porze dziennej, tj. w godzinach od 6.00 do 22.00, z wyłączeniem okresów budowy, gdzie z technologicznego punktu widzenia wymagana jest ciągłość prowadzenia prac (wylewanie fundamentów elektrowni) oraz z wyłączeniem transportu elementów elektrowni wiatrowych.
15. Wiercenie otworów pod pale fundamentowe należy prowadzić jedynie w porze dziennej z użyciem sprawnego sprzętu specjalistycznego, posiadającego osłony akustyczne.
16. Prace należy wykonywać z wykorzystaniem sprawnego sprzętu budowlanego, prowadzić regularne przeglądy techniczne stosowanego sprzętu i nadzorować ich sprawność techniczną.
17. W celu ograniczenia uciążliwości akustycznej należy stosować sprzęt w dobrym stanie technicznym zgodnie z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach w tym zakresie.
18. Należy przestrzegać zasady wyłączania silników w czasie przerw w pracy.
19. Miejsca postojowe ciężkiego sprzętu, zaplecze budowy oraz miejsca składowania materiałów budowlanych należy zlokalizować w jak największej odległości od zabudowy mieszkaniowej.
20. W trakcie realizacji przedsięwzięcia należy podejmować niezbędne działania mające na celu zminimalizowanie uciążliwości wynikających z nadmiernego pylenia i emisji substancji lotnych.
21. Sposób postępowania z wytworzonymi odpadami powinien być zgodny z przepisami o odpadach.
22. Należy stosować takie surowce, produkty i materiały, a roboty prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług, aby zminimalizować ilość powstających odpadów budowlanych.
23. W celu minimalizacji wytworzonych odpadów należy dokonywać systematycznych przeglądów urządzeń, poddawać je bieżącej konserwacji oraz sukcesywnie dokonywać remontów.
24. Odpady należy magazynować zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa życia i zdrowia, w szczególności w sposób uwzględniający właściwości chemiczne i fizyczne odpadów, w tym stan skupienia, oraz zagrożenie, które mogą powodować te odpady.
25. Wytworzone odpady należy magazynować selektywnie, w wyznaczonym miejscu, w odpowiednich oznakowanych pojemnikach lub kontenerach, w sposób uniemożliwiający negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym przenikanie składników odpadów do środowiska, na terenie do którego posiadacz odpadów ma tytuł prawny.
26. Odpady należy przekazywać sukcesywnie, nie dopuszczając do ich nadmiernego nagromadzenia, do najbliższego położonego miejsca, w którym mogą być przetworzone. Odpady należy przekazywać uprawnionym podmiotom posiadającym aktualne zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.
27. Odpady niebezpieczne należy magazynować w pojemnikach wykonanych z materiału odpornego na działanie składników umieszczonego w nich odpadu, posiadających szczelne zamknięcie zabezpieczające przed ewentualnym przedostaniem się odpadów do środowiska.
28. Miejsce przeznaczone do magazynowania odpadów niebezpiecznych należy wyposażyć w sorbenty do usuwania ewentualnych wycieków odpadów do środowiska.
29. Odpady powstające na etapie eksploatacji inwestycji nie będą magazynowane na terenie inwestycji.
30. Masy ziemne, spełniające standardy jakości gleby i ziemi, powinny zostać w pierwszej kolejności wykorzystane przy realizacji inwestycji.
31. W przypadku zastosowania płuczki wiertniczej podczas wykonywania palowania fundamentów elektrowni wiatrowych lub przy wykonywaniu przewiertów sterowanych należy po jej zużyciu wywieźć ją do oczyszczalni ścieków przemysłowych lub przekazać odpowiednim służbom w celu ich przetworzenia zgodnie z przepisami ustawy o odpadach.

32. Prace budowlane należy prowadzić zgodnie z zasadami ochrony środowiska zapewniając w szczególności ochronę gleby, naturalnego ukształtowania terenu i stosunków wodnych.
33. Zaplecze budowy należy wyposażać w przenośne sanitariaty opróżniane przez uprawnione podmioty. Ścieki należy wywozić do oczyszczalni ścieków.
34. W przypadku wycieków olejów z maszyn budowlanych lub taboru samochodowego substancje te należy zebrać i przekazać do unieszkodliwienia.
35. Zaplecze budowy oraz obiekty elektrowni wiatrowych (na etapie eksploatacji farmy wiatrowej) należy wyposażać w sorbenty oraz środki neutralizujące substancje ropopochodne.
36. Stosować sprawne technicznie maszyny i urządzenia.
37. Wody opadowe ze stóp fundamentowych, dróg i placów należy odprowadzać powierzchniowo na obszary biologicznie czynne. Odprowadzanie wód opadowych i roztopowych nie może powodować szkód na terenach przyległych.
38. Należy utrzymywać właściwą drożność przepustów i rowów przydrożnych celem nie powodowania podtopień na terenach przyległych.
39. Inwestor przed rozpoczęciem prac budowlanych ma obowiązek zinwentaryzowania istniejącej infrastruktury technicznej (w tym sieci melioracyjnej), i jeśli zajdzie taka potrzeba, dokonania jej odpowiedniej przebudowy, tak aby budowa elektrowni nie zaburzała dotychczas pełnionych funkcji.
40. Ziemie klas I-III będą mogły zostać wykorzystane pod obiekty farmy jedynie po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń.

III. Ustalam wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne do uwzględnienia w dokumentacji wymaganej do wydania pozwolenia na budowę

1. Zaprojektować do 17 elektrowni wiatrowych w następujących lokalizacjach:

V100-10	4810867,000	5449603,000	8466613,210	5589747,780
V100-11	4810751,630	5449189,376	8466481,690	5589339,030
V100-12	4813575,227	5451919,008	8469410,170	5591955,480
V100-13	4813458,800	5451517,900	8469278,080	5591559,280
V100-14	4814264,000	5451210,000	8470070,510	5591220,010
V100-15	4816523,000	5451488,000	8472338,530	5591409,030
V100-17	4815257,000	5451563,000	8471076,540	5591533,700
V100-18	4816487,725	5451788,895	8472315,110	5591711,060
V100-20	4817576,000	5452512,000	8473430,870	5592390,800
V100-21	4817544,592	5452150,014	8473385,270	5592030,350
V100-22	4817577,000	5451847,000	8473405,740	5591726,320
V100-23	4817567,000	5451542,000	8473383,770	5591421,970
V100-24	4818668,688	5452675,815	8474529,070	5592511,550
V100-25	4818715,000	5452367,000	8474563,210	5592201,170
V100-26	4818790,000	5451853,000	8474617,950	5591684,660
V100-27	4818864,300	5451512,200	8474678,800	5591341,240
V100-28	4820295,933	5451491,734	8476108,410	5591264,550
<i>Poland 65 z1</i>			<i>Poland SC2000 zone 8</i>	

Dopuszcza się nieznaczne przesunięcia lokalizacji turbin w kierunku terenów zabudowanych, przy jednoczesnym gwarantowanym dotrzymaniu standardów akustycznych.

Oznaczenie elektrowni wiatrowej	Maksymalne dopuszczalne odchylenie lokalizacji elektrowni wiatrowej od pozycji wyjściowej w
---------------------------------	---

	kierunku zabudowań, nie powodujące naruszenia standardów akustycznych środowiska
EW 10	40m
EW 11	50m
EW 12	35m
EW 13	25m
EW 14	30m
EW 15	30m
EW 17	30m
EW 18	40m
EW 20	40m
EW 21	40m
EW 22	45m
EW 23	30m
EW 24	70m
EW 25	55m
EW 26	30m
EW 27	20m
EW 28	30m

2. W projekcie zastosować następujące parametry elektrowni:
  - maksymalna całkowita wysokość elektrowni – 145 m,
  - maksymalna wysokość wieży – 95 m,
  - maksymalna średnica rotora – 100 m,
  - maksymalna moc akustyczna każdej z turbin w źródle – nie przekraczająca 105 dB(A).
3. Elektrownie wiatrowe posadzić na fundamentach bezpośrednich (blokowych) albo na fundamentach palowych.
4. Zaprojektować wyprowadzenie mocy podziemnym kablem SN do abonenckiej stacji transformatorowej (GPZ) w Rudzie Wołoskiej, gm. Tomaszów Lubelski.
5. Zaprojektować drogi dojazdowe o parametrach, umożliwiających przyjęcie znacznego obciążenia oraz umożliwiających dojazd do miejsca posadowienia elektrowni, a także zjazdy, poszerzenia, place montażowe, manewrowe i składowe, podziemne połączenia elektroenergetyczne SN pomiędzy elektrowniami i teletechniczną podziemną instalację światłowodową.
6. Określić warunki i sposób zagospodarowania mas ziemnych, usuwanych albo przemieszczanych podczas prowadzonych prac ziemnych, w związku z realizacją inwestycji oraz niepowodujących przekroczeń standardów jakości gleby i ziemi.
7. Zaprojektowane rozwiązania w zakresie sposobu odwadniania dróg muszą zapewnić wymagane parametry jakości wód opadowych i roztopowych odprowadzonych do ziemi w zakresie zawartości zawiesin ogólnych i substancji ropopochodnych.
8. Parametry urządzeń wodnych (rowy, przepusty) powinny pozwolić na bezkolizyjne przepuszczanie wód opadowych, w sposób niepowodujący szkód na terenach sąsiednich.
9. Należy zastosować podziemne teletechniczne i energetyczne linie kablowe.
10. Do malowania budowli zastosować farby w jasnym kolorze.
11. Łopaty wirników należy pomalować farbami matowymi, by zredukować efekt refleksów słonecznych odbijających się od łopat.
12. W ramach farmy wiatrowej zastosować jednakową wysokość i kolorystykę elektrowni wiatrowych.

13. Zastosować światła o minimalnej wymaganej przepisami mocy oraz ograniczenie do minimum błysków na minutę (oświetlenie powinno być jak najmniej widoczne z ziemi).
14. Nie należy wprowadzać dodatkowych źródeł światła przy oświetlaniu elektrowni wiatrowych, ponad minimalne wymagania zapewniające bezpieczeństwo ruchu lotniczego.

IV. Wyrażam stanowisko w sprawie konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.)

Przedmiotowe przedsięwzięcie nie wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.).

V. Wyrażam stanowisko w sprawie wymogów w zakresie przeciwdziałania skutkom awarii przemysłowych

Planowana inwestycja nie spełnia warunków określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej.

VI. Nie stwierdzam obowiązku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, o którym mowa w art. 135 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska.

VII. Wymogi w zakresie ograniczania transgranicznego oddziaływania na środowisko

Realizacja przedsięwzięcia nie będzie powodowała transgranicznego oddziaływania na środowisko.

VIII. Uzasadnienie braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 Uoos

W niniejszej decyzji nie stwierdzono potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko oraz postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 Uoos. Wzięto pod uwagę, iż posiadane na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dane na temat przedsięwzięcia pozwalają, zdaniem organu, wystarczająco ocenić jego oddziaływanie na środowisko, w tym oddziaływanie skumulowane a także to, iż nie przewiduje się możliwości znaczącego negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na obszary wymagające specjalnej ochrony ze względu na występowanie gatunków roślin i zwierząt lub ich siedlisk lub siedlisk przyrodniczych objętych ochroną, w tym obszary Natura 2000 oraz pozostałe formy ochrony przyrody.

IX. Nakładam obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej w zakresie:

1. Analiza porealizacyjna w zakresie wpływu przedmiotowego przedsięwzięcia na awifaunę

Należy przeprowadzić coroczny porealizacyjny monitoring ornitologiczny w okresie pierwszych 3 lat funkcjonowania farmy wiatrowej, który powinien obejmować: określenie liczebności gatunków gniazdujących na terenie objętym przedsięwzięciem, przeprowadzone w sezonie lęgowym (od początku maja do końca czerwca); identyczne jak wyżej badanie, przeprowadzone na obszarze porównawczym, na którym przeprowadzono takie: badanie w ramach monitoringu przedrealizacyjnego; badanie kolizyjności ptaków z turbinami wiatrowymi, w sposób pozwalający na dostrzeżenie wszystkich martwych i rannych ptaków; ocenę błędu w badaniu kolizyjności, wynikającego ze zbierania martwych zwierząt przez padlinożerców; opis reakcji gatunków migrujących i żerujących na terenie farmy wiatrowej na eksploatację farmy wiatrowej. Sprawozdania z każdego pełnego okresu rocznego monitoringu, zawierające powyższe informacje oraz stosownie do potrzeb także działania minimalizujące, należy przedstawiać Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie.

Należy przeprowadzić coroczny porealizacyjny monitoring ornitologiczny w okresie pierwszych 5 lat funkcjonowania farmy wiatrowej populacji orlika krzykliwego, zgodnie z zasadami i metodyką ustalonymi w opracowaniu „Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasią (Chylarecki P., Sikora A., Cenian Z. (red.) 2009. GIOŚ Warszawa). Sprawozdania z każdego pełnego okresu rocznego monitoringu, zawierające powyższe informacje oraz stosownie do potrzeb także działania minimalizujące, należy przedstawiać Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie. W przypadku obserwacji wzrostu wykorzystania przestrzeni farmy przez orliki w stosunku do danych zaprezentowanych w raporcie, sprawozdanie zawierające wyniki wraz z propozycją działań minimalizujących powinno być przedkładane Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie bezzwłocznie.

2. Analiza porealizacyjna w zakresie wpływu przedmiotowego przedsięwzięcia na chiropterofaunę

Należy przeprowadzić porealizacyjny monitoring oddziaływania farmy wiatrowej na nietoperze przez minimum 3 sezony, w okresie pierwszych pięciu lat (w tym obowiązkowo w pierwszym roku) od momentu uruchomienia farmy. Badania w ramach monitoringu porealizacyjnego powinny obejmować badanie aktywności nietoperzy oraz badanie śmiertelności nietoperzy. W przypadku badania aktywności nietoperzy wg wskazań raportu należy zastosować rejestrację automatyczną, prowadzoną z powierzchni ziemi, z zastosowaniem detektorów umożliwiających długotrwałe nasłuchy stacjonarne. Liczba i rozmieszczenie takich punktów nasłuchowych będzie uzależniona od ostatecznego rozmieszczenia turbin. W przypadku stwierdzenia aktywności nietoperzy należy obserwować ich rodzaje i formy przemieszczeń (np. wędrówka, przeloty żerowiskowe, przeloty do miejsc rozrodu) ze wskazaniem kierunków geograficznych. Umożliwi to także dokładniejszą analizę wpływu powstania inwestycji na obszary Natura 2000. Przy czym należy szczególnej kontroli poddać potencjalny zakres przemieszczeń 3 gatunków: mopka, mroczka posrebrzanego i gacka brunatnego. Ponadto możliwe jest zanotowanie nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii* i nocka dużego *Myotis myotis*. W tym przypadku ich przemieszczenia należy także poddać krytycznym obserwacjom z notowaniem szczegółów ich występowania i przemieszczeń, zwłaszcza w kierunku obszarów Natura 2000. W przypadku badania śmiertelności nietoperzy, poszukiwania martwych nietoperzy należy przeprowadzać w odstępach 5-dniowych, co najmniej w okresach: 1 kwietnia- 15 maja, 15 czerwca- 15 lipca, 1 sierpnia - 1 października, co daje łącznie ok. 33 kontrole. Badania śmiertelności wymagają dodatkowo co najmniej 2-krotnej kontroli skuteczności odnajdowania martwych nietoperzy , przeprowadzonych w okresach: maj- czerwiec i lipiec-sierpień, w danym miejscu i przez dany zespół oraz szybkości znikania ofiar z powierzchni (metody takich kontroli opisane są np. przez: ARNETT i in. 2005, ARNETT i in. 2009, BRINKMANN 2006, SCHMIDT i in. 2003). W przypadku, jeśli zajdzie istotna zmiana, mogąca mieć znaczenie dla skuteczności odnajdowania martwych nietoperzy (np. zmiana sposobu zagospodarowania istotnej części badanej powierzchni lub zmiana zespołu prowadzącego badania), kontrolę tę należy powtórzyć.

3. Analiza porealizacyjna w zakresie wpływu przedmiotowego przedsięwzięcia na teriofaunę – susła perełkowanego i chomika europejskiego

Należy przeprowadzić monitoring porealizacyjny susła perełkowanego i chomika europejskiego w okresie pełnego funkcjonowania farmy wiatrowej, tj. w pierwszym roku eksploatacji oraz po trzech latach, co pozwoli zweryfikować prognozy odnośnie możliwego oddziaływania farmy na badane gryzonie.

Wyniki monitoringów wraz z wnioskami w zakresie rozwiązań chroniących należy przedkładać każdorazowo Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie.

4. Analiza porealizacyjna w zakresie wpływu przedmiotowego przedsięwzięcia na stan klimatu akustycznego na terenach prawnie chronionych przed hałasem

Przedsięwzięcie wymaga sporządzenia analizy porealizacyjnej, w celu porównania ustaleń zawartych w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko dotyczących przewidywanego charakteru i zakresu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz oceny skuteczności działań podjętych w celu minimalizacji jego wpływu na środowisko z rzeczywistym oddziaływaniem tego przedsięwzięcia i działaniami podjętymi w celu minimalizacji jego wpływu na środowisko.

Analizę należy wykonać w terminie po upływie 4 miesięcy od dnia oddania obiektu do użytkowania i przedstawić w terminie 8 miesięcy od dnia oddania obiektu do użytkowania.

Zakres analizy porealizacyjnej powinien obejmować:

- pomiary natężenia poziomu hałasu zgodnie z metodyką referencyjną w miejscach lokalizacji najbliższej zabudowy chronionej akustycznie względem projektowanej farmy wiatrowej,
- określenie, czy na podstawie wyników pomiarów rzeczywistej emisji hałasu z farmy wiatrowej istnieje konieczność zastosowania dodatkowych rozwiązań technicznych, technologicznych lub organizacyjnych.

VI. Charakterystyka całego przedsięwzięcia stanowi załącznik nr 1 do niniejszej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

UZASADNIENIE

I. Przebieg postępowania

Elektrownia Wiatrowa Kresy I Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie („Inwestor”) zwróciła się w dn. 21.02.2012r. do Wójty Gminy Jarczów z wnioskiem o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia polegającego na budowie parku elektrowni wiatrowych na terenie gminy Jarczów wraz z infrastrukturą towarzyszącą („Przedsięwzięcie”).

Do wniosku dołączono:

- kartę informacyjną przedsięwzięcia;
- poświadczoną przez właściwy organ kopię mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz obejmującej obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie;
- wypis z ewidencji gruntów obejmujący przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie oraz obejmujący obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie.

Wójt Gminy Jarczów wszczął postępowanie w dniu 27.02.2012 r.

Największa część terenu, na którym ma być realizowane Przedsięwzięcie będzie zlokalizowana na terenie gminy Jarczów. Natomiast mniejsza część terenu Przedsięwzięcia (podziemna linia elektroenergetyczna średniego napięcia) będzie zlokalizowana na terenie gminy wiejskiej Tomaszów Lubelski. W związku z tym zgodnie z art. 75 ust. 4, ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, ze zm.), nazywanej dalej „Uooś”, organem właściwym do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest Wójt Gminy Jarczów w porozumieniu z Wójtem Gminy Tomaszów Lubelski. Zasady współpracy pomiędzy obydwoma Wójtami zostały określone w porozumieniu z dn. 27.02.2012.

Planowane przedsięwzięcie należy do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa jest w art. 59 ust. 1 pkt 2 Uooś, dla których obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko stwierdza się na podstawie art. 63 ust. 1. tej ustawy.

Przedsięwzięcie wymienione jest w § 3 ust. 1 pkt 6b rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2010 r., Nr 213, poz.1397).

Dla przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z art. 71 Uooś, wymagane jest uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Z uwagi na ilość stron postępowania (ponad 20), zgodnie z art. 74 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) w związku z art. 49 i 10 § 1 k.p.a., strony postępowania były powiadamiane o każdym stadium postępowania poprzez obwieszczenia zamieszczane na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy Jarczów, tablicach ogłoszeń Urzędu Gminy Jarczów, w sołectwach Przewłoka, Nedeżów, Wierszczyca, Sowiniec, Gródek, Kolonia Gródek, Łubcze, Nowy Przeorsk w gminie Jarczów, tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Tomaszów Lubelski, stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Tomaszów Lubelski, tablicy ogłoszeń sołectw: Ruda Wołoska, Chorążanka, Majdan Górny i Przeorsk w gminie Tomaszów Lubelski, tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Łaszczów, stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Łaszczów, tablicy ogłoszeń sołectwa Podłodów w gminie Łaszczów.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 Uooś, organ prowadzący postępowanie wystąpił o opinie na temat konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia oraz co do zakresu ewentualnego raportu do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim (wniosek z dnia 27.02.2012r. o sygnaturze RRG-6220-1/12) oraz do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie Wydział Spraw Terenowych III w Zamościu (wniosek z dnia 27.02.2012r. o sygnaturze RRG-6220-1/12).

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie Wydział Spraw Terenowych III w Zamościu wezwał do uzupełnienia złożonego wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz karty informacyjnej Przedsięwzięcia (pismo o sygnaturze WSTIII.4240.27.2012.JO z dnia 7 marca 2012r.). Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Lubelskim wydał opinię dotyczącą braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla Przedsięwzięcia (pismo o sygnaturze ONS – NZ.700/11/2012 z dnia 13 marca 2012 r.). Pismem z dnia 15.03.2013r. znak RRG.6220.1.2012, Wójt Gminy Jarczów wezwał Inwestora do usunięcia braków we wniosku z dnia 21.02.2012r.

Stosowne uzupełnienia, o które wnioskował Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie Wydział Spraw Terenowych III w Zamościu, zostały złożone przez Inwestora do Wójta Gminy Jarczów (pismo Nr DZW/EWKI/68/2012 z dnia 23 marca 2012 r.), a następnie przekazane przez Wójta do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie (pismo o sygnaturze RRG-6220/2/12 z dnia

26 marca 2012 r.) oraz do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim (pismo o sygnaturze RRG-6220/3/12 z dnia 26 marca 2012 r.).

Pismem z dnia 23 marca 2012 r. Fundacja Instytutu Kajetana Koźmiana, ul. Piękna 15/28, 00-549 Warszawa, złożyła wniosek o dopuszczeniu do udziału w postępowaniu na prawach strony. Fundacja ta została dopuszczona do udziału na prawach strony we wnioskowanym postępowaniu postanowieniem tegoż organu, z dnia 5 kwietnia 2012 r. sygnaturze RRG-6220/4/12.

W odpowiedzi na złożone uzupełnienia do wniosku o wydanie decyzji środowiskowej dla Przedsięwzięcia, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Lubelskim w dn. 11 kwietnia 2012 r. wydał opinię dotyczącą konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla Przedsięwzięcia (pismo o sygnaturze ONS – NZ.700/16/2012). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie Wydział Spraw Terenowych III w Zamościu wydał postanowienie z dnia 27 kwietnia 2012 r., sygn. WST III.4240.27.2012.JO, stwierdzające potrzebę przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i określające zakres raportu.

Po przeanalizowaniu przedłożonej dokumentacji w sprawie, oraz po zasięgnięciu wymaganych przepisami prawa opinii ww. organów, Wójt Gminy Jarczów wydał w dniu 4.05.2012 r. postanowienie o sygnaturze RRG-6220.6.12, stwierdzające potrzebę przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i określił zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko dla przedsięwzięcia.

Na tym etapie przebiegu postępowania, zgodnie z przepisami Uoos, organ prowadzący postępowanie postanowił przeprowadzić procedurę udziału społeczeństwa. W dniach od 4 czerwca do 29 czerwca 2012r. każdy zainteresowany mógł wnosić swoje wnioski i uwagi.

W ustawowym czasie przeznaczonym na składanie uwag do Wójta Gminy Jarczów, pismem z dn. 29 czerwca 2012 r. wpłynął do tegoż organu protest mieszkańców Gminy Jarczów, podpisany przez 143 osoby.

Zgodnie z art. 63 ust. 5 Uoos, po wydaniu postanowienia stwierdzającego potrzebę przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i określającego zakres raportu, w dniu 3.07.2012 r. organ prowadzący postępowanie wydał postanowienie o sygnaturze RRG.6220.14.2012 o zawieszeniu postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, do czasu przedłożenia przez wnioskodawcę raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

W dn. 25.09.2012 r. Inwestor złożył do Wójta Gminy Jarczów wniosek (sygn. DZW/EWK1-163-2012) o zmianę nazwy Przedsięwzięcia. Ze względu na zmniejszenie Przedsięwzięcia o jedną turbinę wiatrową, łączna moc Przedsięwzięcia zmniejszyła się z 32,4 MW do 30,6 MW. Inwestor wnioskował zatem, aby zmianę tę uwzględnić w nazwie Przedsięwzięcia.

W dniu 25.09.2012 r.(pismem znak:DZW/EWKI/164-2012) wnioskodawca przedłożył Wójtowi Gminy Jarczów raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, wykonany przez Grupę Doradczą SMDI, SMDI Doradztwo Inwestycyjne Sp. z o.o., Sp. k., z siedzibą w Warszawie, zespół autorski w składzie: mgr Justyna Biegaj, mgr Beata Bojanowska, mgr Diana Brzozowska, mgr Sylwia Kałęcka, mgr inż. Krzysztof Mielniczuk, mgr inż. Maciej Stryjecki, inż. Krzysztof Kręciproch (analiza oddziaływań akustycznych, analiza pola i promieniowania elektromagnetycznego, analiza oddziaływania emisji zanieczyszczeń do atmosfery), prof. dr hab. Piotr Tryjanowski, lic. Agnieszka Graclik oraz Marcin Polak, Paweł Szewczyk, Marek Nieoczym, Marek Kołodziejczyk i Sylwester Aftyka (monitoring ornitologiczny), prof. dr hab. Piotr Tryjanowski, lic. Agnieszka Graclik oraz dr Michał Piskorski i mgr Hubert Jakubowski (monitoring chiropterologiczny), dr Tadeusza Grądziela oraz mgr Krzysztofa Próchnickiego (monitoring susła perełkowanego), mgr Łukasz Kuberski i mgr Andrzej Satory-Wąsik (inventaryzacja przyrodnicza). Raport ten został przekazany do Wójta Gminy Tomaszów Lubelski

(pismem z dn. 15 listopada 2012 o sygnaturze RRG-6220.29.2012) oraz Burmistrza Łaszczowa pismem z dn. 22.11.2012 r.

Zgodnie z art. 97 § 2 KPA, gdy ustąpiły przyczyny uzasadniające zawieszenie postępowania, organ administracji publicznej podejmuje postępowanie z urzędu lub na żądanie strony. W związku z tym, w dniu 1.10.2012 r. Wójt Gminy Jarczów wydał postanowienie o sygnaturze RRG.6220.17.2012 o podjęciu postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla Przedsięwzięcia.

Zgodnie z art. 77 ust. 1 pkt1) Uoos, Wójt Gminy Jarczów, pismem z dnia 1.10.2012 r. o sygnaturze RRG.6220.20.2012, wystąpił o uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie.

Zgodnie z art. 77 ust. 1 pkt 2) Uoos, Wójt Gminy Jarczów, pismem z dnia 1.10.2012 r. o sygnaturze RRG.6220.21.2012, wystąpił o opinię do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim.

W dn. 4.10.2012 r. Stowarzyszenie na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów z siedzibą w Nedeżowie, złożyło wniosek o dopuszczenie do udziału w postępowaniu w sprawie Przedsięwzięcia na prawach strony. Postanowieniem tegoż organu z dn. 9.10.2012 r. (sygn. RRG. 6220.24.2012) stowarzyszenie to zostało dopuszczone do udziału na prawach strony. Stowarzyszenie to wielokrotnie podczas przedmiotowej procedury wnioskowało o udostępnienie kopii dokumentów, które za każdym razem bez zbędnej zwłoki były im udostępniane.

W odpowiedzi na pismo z dn. 1.10.2012 r. ws. wydania opinii dla Przedsięwzięcia przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim, organ ten, po analizie uzupełnionej dokumentacji, wydał pozytywną opinię dotyczącą realizacji Przedsięwzięcia (pismo o sygnaturze ONS – NZ.700/33/2012 z dnia 11.10.2012 r.). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie, ze względu na złożony charakter sprawy, przedłużył termin wydania uzgodnienia warunków realizacji dla Przedsięwzięcia (pismo z dn. 6.11.2012, sygn. WOOŚ.4242.88.2012.KPA) do dnia 4.12.2012 r.

W związku z przedłożeniem raportu o oddziaływaniu Przedsięwzięcia na środowisko, organ prowadzący postępowania postanowił ponownie przeprowadzić procedurę udziału społeczeństwa. W dniach od 3 października do 25 października 2012 r. każdy zainteresowany mógł wnosić swoje wnioski i uwagi.

W tym czasie do Wójta Gminy Jarczów, w dn. 25 października 2012, zostały wniesione uwagi przez Stowarzyszenie na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Przyrodniczego i Kulturowego Gminy Jarczów.

Korzystając z prawa stron do składania uwag w postępowaniu ws. Przedsięwzięcia, Stowarzyszenie na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów z siedzibą w Nedeżowie, złożyło pisemne uwagi odnośnie toczącego się postępowania, pismem z dn. 14.11.2012 do Wojewody Lubelskiego oraz do wiadomości: Marszałka Województwa Lubelskiego, przekazane pismem z dnia 16.11.2012r. do Wójta Gminy Jarczów i Rady Gminy Jarczów. Elektrownia Wiatrowa Kresy I Sp. z o.o. w dniu 21.11.2012r. znak pisma DZW/EWKI/178/2012 przesłała do Wójta Gminy Jarczów odpowiedzi na uwagi Stowarzyszenia na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów z dnia 16.11.2012r. Natomiast w dniu 29.11.2012r Wójt Gminy Jarczów pismem znak: RRG-6220.32.2012 udzielił odpowiedzi Stowarzyszeniu na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów na wezwanie do usunięcia naruszenia prawa. Dnia 30.11.2012r. Wójt Gminy Jarczów pismem znak: RRG-6220.34.2012 przedstawił swoje wyjaśnienia w powyższej sprawie Wojewodzie Lubelskiemu (do wiadomości Marszałka Województwa Lubelskiego i Stowarzyszenie na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów), odpowiedź na pismo z dn. 14.11.2012 w/w

Stowarzyszenia,. Wojewoda Lubelski udzielił odpowiedzi Stowarzyszeniu pismem z dn. 14.12.2012 r. znak: IF-Z.743.88.2012.

Pismem z dn. 29 listopada 2012 r., skierowanym do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie oraz do wiadomości Wójta Gminy Jarczów, Regionalnej rady Ochrony Przyrody przy RDOŚ w Lublinie a także do Regionalnej Komisji ds. Ocen Oddziaływania na Środowisko w Lublinie przy RDOŚ w Lublinie, do przedmiotowego postępowania, zgłosiło swoje uwagi Towarzystwo Ochrony Przyrody i Krajobrazu, z siedzibą przy ul. Olszewskiego 7, 59-900 Zgorzelec. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska przekazał sprawę do Wójta Gminy Jarczów, wskazując go jako właściwy organ (pismo z dn. 4 grudnia 2012 r., sygn. WOOŚ.4242.88.2011.KPA) do rozstrzygnięcia uwag. TOPIK wniosło uwagi poza wyznaczonymi przez organ prowadzący postępowanie, terminami konsultacji społecznych przeznaczonych w tym celu dla wszystkich zainteresowanych. Towarzystwo to nie złożyło również wniosku o dopuszczenie do udziału na prawach strony w postępowaniu.

Pismem z dn. 7.12.2012 r. o sygnaturze WOOŚ.4242.88.2012.KPA Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie wezwał Wójta Gminy Jarczów do złożenia uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu na środowisko dla Przedsięwzięcia. W związku z tym, Wójt Gminy Jarczów pismem z dnia 12.12.2012 r. o sygnaturze RRG.6220.36.2012 bezzwłocznie wezwał Inwestora - Elektrownia Wiatrowa Kresy Sp. z o.o., do złożenia stosownych wyjaśnień i uzupełnień. Uzupełnienia i wyjaśnienia zostały złożone przez Inwestora do Wójta Gminy Jarczów pismem z dn. 9.01.2013 r. (o sygn. DZW/EWKI/02/2013) oraz przekazane przez Urząd Gminy do: Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie (pismo o sygn. RRG.6220.39.2013 z dnia 11.01.2013 r.), Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim (pismo o sygnaturze RRG.6220.39.2013 z dnia 11.01.2013 r.), Wójta gminy Tomaszów Lubelski (pismem z dn. 11 stycznia 2013 r. o sygn. RRG.6220.39.2013) i Burmistrza Łaszczowa pismem z dn. 23 stycznia 2013 r.

W dn. 22.01.2013 r. (pismem o sygn. RRG.6220.41.2013) organ prowadzący postępowania ponownie wystąpił do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim z wnioskiem o wydanie opinii w sprawie Przedsięwzięcia, w związku ze złożeniem uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu ww. przedsięwzięcia na środowisko, lub o podtrzymanie poprzedniego stanowiska zawartego w postanowieniu Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim z dn. 11.10.2012 (sygn. ONS-NZ-700/33/2012). Organ inspekcji sanitarnej w dn. 31.01.2013 wydał pozytywną opinię dotyczącą realizacji ww. przedsięwzięcia (pismo o sygn. ONS-NZ.700/4/2013). Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie natomiast ponownie przedłużył termin rozpatrzenia sprawy (pismo z dn. 8 lutego 2013, sygn. WOOŚ.4242.88.2012.KPA). Termin załatwienia sprawy został określony na 8 marca 2013 r.

W dn. 5 lutego 2013 r., korzystając ze statusu strony w postępowaniu, Stowarzyszenie na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów z siedzibą w Nedeżowie, złożyło na piśmie (data pisma: 4 luty 2013) uwagi do raportu o oddziaływaniu na środowisko Przedsięwzięcia.

W związku z przewlekłym prowadzeniem postępowania przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska Lublinie, w dn. 19 lutego 2013 Inwestor - Elektrownia Wiatrowa Kresy I Sp. z o.o., złożył zażalenie na niezakończenie sprawy w terminie oraz przewlekłe prowadzenie postępowania do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska Lublinie ponownie wezwał Wójta Gminy Jarczów do złożenia uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu na środowisko ww. przedsięwzięcia (pismo z dn. 5.02.2013 r., wpłynęło do tegoż organu 11 marca 2013r., sygn. WOOŚ.4242.88.2012.KPA). W związku z tym, Wójt Gminy Jarczów ponownie wezwał Inwestora do złożenia uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu na środowisko dla Przedsięwzięcia (pismo z dn. 13 marca 2013 r., sygn. RRG.6220.45.2013).

Pismem z dn. 22.03.2013 r. stosowne uzupełnienia i wyjaśnienia Inwestora zostały przekazane do Wójta Gminy Jarczów, do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie, do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie (pismo o sygn. DZW/EWKI/40/2013), do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim (pismo o sygnaturze

RRG.6220.47.2013 z dnia 22 marca 2013 r.), a także do Wójta Gminy Tomaszów Lubelski (pismo z dn. 25 marca 2013 r.) oraz Burmistrza Łaszczowa (pismo z dn. 25 marca 2013 r.).

Pismem z dn. 26 marca 2013 r. organ prowadzący postępowanie ponownie wystąpił do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim z wnioskiem o wydanie opinii w sprawie Przedsięwzięcia, w związku ze złożeniem uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu Przedsięwzięcia na środowisko, lub o podtrzymanie poprzedniego stanowiska zawartego w postanowieniu Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim z dn. 11.10.2012 r. (sygn. ONS-NZ-700/33/2012) oraz z dn. 31.01.2013 r. (sygn. ONS-NZ.700/4/2013). Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Lubelskim w dn. 8.04.2013 r. wydał pozytywną opinię (pismo o sygn. ONS-NZ.700/14/2013) ws. Przedsięwzięcia.

W dn. 4 kwietnia 2013 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska Lublinie ponownie wezwał Wójta Gminy Jarczów do złożenia uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu na środowisko Przedsięwzięcia (pismo o sygn. WOOŚ.4242.88.2012.KPA). W związku z tym, Wójt Gminy Jarczów ponownie wezwał Inwestora do złożenia uzupełnień i wyjaśnień do raportu o oddziaływaniu na środowisko dla Przedsięwzięcia (pismo z dn. 9 kwietnia 2013 r., sygn. RRG.6220.50.2013).

Elektrownia Wiatrowa Kresy I sp. z o.o. pismem z dn. 10 kwietnia 2013 r. znak: DZW/EWKI/48/2013 przekazała uzupełnienia i wyjaśnienia Inwestora do Wójta Gminy Jarczów, oraz do wiadomości Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie. Wójt Gminy Jarczów w dniu 11.04.2013r. sygn. RRG.6220.52.2012 przekazał uzupełnienia i wyjaśnienia Inwestora do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie, (pismo o sygn. DZW/EWKI/48/2013), a także do Wójta Gminy Tomaszów Lubelski (pismo z dn. 11 kwietnia 2013) oraz Burmistrza Łaszczowa (pismo z dn. 11 kwietnia 2013 r.).

Również w dn. 11 kwietnia 2013 r. organ prowadzący postępowanie przekazał złożone przez Inwestora uzupełnienia i wyjaśnienia do raportu oraz ponownie wystąpił do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim o wydanie opinii ws. Przedsięwzięcia lub podtrzymanie poprzednich stanowisk (pismo RRG.6220.52.2013 oraz pismo RRG.6220.53.2013). Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Lubelskim pismem z dn. 19 kwietnia 2013 r. o sygn. ONS-NZ.700/23/2013 podtrzymał pozytywną opinię z dn. 8 kwietnia 2013 (sygn. ONS-NZ.700/14/2013).

W dn. 22 kwietnia 2013 r., pismem o sygn. WOOŚ.4242.88.2012.KPA Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie wydał postanowienie uzgadniające realizację Przedsięwzięcia.

W związku z tym, pismem z dn. 24.04.2013 r. Elektrownia Wiatrowa Kresy I Sp. z o.o. wycofała zażalenie na niezafatwienie sprawy w terminie oraz przewlekłe prowadzenie postępowania przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie, złożone do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie pismem z dn. 19.02.2013 r.

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie pismem z dn. 23.05.2013 r. (sygn. DOOŚ-oa.I.425.7.2013.MR.1) przychylił się do wniosku Inwestora.

Na tym etapie postępowania administracyjnego ponownie przeprowadzono, zgodnie z art. 79 Uoos, procedurę udziału społeczeństwa z dnia 25.04.2013r..

W czasie przeznaczonym na składanie uwag, w dniach od 2 maja do 27 maja 2013 r., do Wójta Gminy Jarczów wpłynęły następujące wnioski:

- 1) wnioski o przeprowadzenie rozprawy administracyjnej w sprawie Przedsięwzięcia:
  - wniosek z dn. 14 maja 2013 r. złożony przez Waleriana Plizgę zamieszkałego w Nedeżowie,
  - wniosek z dn. 17 maja 2013 r. złożony przez Jana Tabaczuka zamieszkałego w Nedeżowie,
  - wniosek z dn. 17 maja 2013 r. złożony przez Wacławę Kłak zamieszkałą w Nedeżowie,
  - wniosek z dn. 18 maja 2013 r. złożony przez Eugeniusza Sierackiego zamieszkałego w Nedeżowie,
  - wniosek z dn. 20 maja 2013 r. złożony przez Stowarzyszenie na Rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Przyrodniczego i Kulturowego Gminy Jarczów z siedzibą w Nedeżowie.

- 2) Protest mieszkańców gminy Jarczów z dn. 13 maja 2013 r.
- 3) Pisma ws. spadku cen nieruchomości w pobliżu parku elektrowni wiatrowych:
  - pismo z dn. 14 maja 2013 r. złożone przez Różę Gałan zamieszkałą w Gródku,
  - pismo z dn. 14 maja 2013 r. złożone przez Józefa Józwiaka zamieszkałego w Gródku,
  - pismo z dn. 17 maja 2013 r. złożone przez Waleriana Plizgę zamieszkałego w Nedeżowie,
  - pismo z dn. 17 maja 2013 r. złożone przez Adama Tabaczuka zamieszkałego w Nedeżowie,
  - pismo z dn. 17 maja 2013 r. złożone przez Tomasza Kłaka zamieszkałego w Nedeżowie,
  - pismo z dn. 18 maja 2013 r. złożone przez Bogdana Sierackiego zamieszkałego w Nedeżowie,
  - pismo z dn. 20maja 2013 r. złożone przez Alicję Kostrubiec zamieszkałą w Przewłocze,
  - pismo z dn. 20maja 2013 r. złożone przez Henrykę Czok zamieszkałą w Nedeżowie,
  - pismo z dn. 20maja 2013 r. złożone przez Mariolę Czok zamieszkałą w Nedeżowie.
- 4) Uwagi Lubelskiego towarzystwa Ornitologicznego z siedzibą w Lublinie oraz Zamojskiego Towarzystwa Ornitologicznego z siedzibą w Zamościu (pismo z dn. 26 maja 2013 r.).
- 5) Uwagi Stowarzyszenia na rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Kulturowego i Przyrodniczego Gminy Jarczów (pismo z dn. 27 maja 2013 r.).

W dn. 23 maja 2013 r. Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, z siedzibą przy ul. Plącego i Łaskiewicza 3/59, 20-317 Lublin, złożyło wniosek o dopuszczenie do udziału na prawach strony w postępowaniu dotyczącym Przedsięwzięcia. Towarzystwo to zostało dopuszczone do udziału w postępowaniu postanowieniem Wójta Gminy Jarczów z dn. 29.05.2013 r. (sygn. RRG.6220.58.2013).

W odpowiedzi na wnioski o przeprowadzenie rozprawy administracyjnej Wójt Gminy Jarczów wydał następujące postanowienia:

- 1) postanowienie z dn. 5 czerwca 2013 r. (sygn. RRG.6220.63.2013) o odmowie przeprowadzenia rozprawy w sprawie Przedsięwzięcia na wniosek z dn. 14 maja 2013 r. złożony przez Waleriana Plizgę zamieszkałego w Nedeżowie,
- 2) postanowienie z dn. 5 czerwca 2013 r. (sygn. RRG.6220.60.2013) o odmowie przeprowadzenia rozprawy w sprawie Przedsięwzięcia na wniosek z dn. 17 maja 2013 r. złożony przez Jana Tabaczuka zamieszkałego w Nedeżowie,
- 3) postanowienie z dn. 5 czerwca 2013 r. (sygn. RRG.6220.62.2013) o odmowie przeprowadzenia rozprawy w sprawie Przedsięwzięcia na wniosek z dn. 17 maja 2013 r. złożony przez Wacławę Kłak zamieszkałą w Nedeżowie,
- 4) postanowienie z dn. 5 czerwca 2013 r. (sygn. RRG.6220.61.2013) o odmowie przeprowadzenia rozprawy w sprawie Przedsięwzięcia na wniosek z dn. 17 maja 2013 r. złożony przez Eugeniusza Sierackiego zamieszkałego w Nedeżowie,
- 5) postanowienie z dn. 5 czerwca 2013r. (sygn. RRG.6220.64.2013) o odmowie przeprowadzenia rozprawy w sprawie Przedsięwzięcia na wniosek z dn. 20 maja 2013 r. złożony przez Stowarzyszenie na Rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Przyrodniczego i Kulturowego Gminy Jarczów z siedzibą w Nedeżowie.

Zgodnie z art. 10 § 1 KPA, w dniu 13 czerwca 2013 r. Wójt Gminy Jarczów zawiadomił obwieszczeniem strony postępowania o możliwości zapoznania się z dokumentacją postępowania, w tym treścią zebranych materiałów, dowodów i zgłoszonych żądań i wypowiedzenia się na ich temat, przed

wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedmiotowego przedsięwzięcia, w terminie 7 dni od dokonania obwieszczenia.

W dn. 28 czerwca 2013 r. Fundacja Greenmind z siedzibą w Warszawie, złożyła pismo do organu prowadzącego postępowanie, z informacją, że ze względu na cele statutowe, Fundacja ta zgłasza chęć uczestniczenia w przedmiotowym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa i zamierza uczestniczyć w nim na prawach strony. Zgodnie z przepisami art. 44 Uooś, Fundacja Greenmind po złożeniu wniosku jest uczestnikiem postępowania na prawach strony w postępowaniach administracyjnych wymagających udziału społeczeństwa. Zgodnie z zawiadomieniem tutejszego organu z dnia 13.06.2013r. jak wyżej, Wójt Gminy Jarczów zakończył postępowanie wyjaśniające sprawę. W związku z powyższym, Wójt Gminy Jarczów udzielił odpowiedzi na zgłoszone przez Fundację Greenmind wnioski i uwagi, w treści niniejszej decyzji. .

II. Informacje o przeprowadzonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę, i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa

Zgodnie z art. 85 ust. 2 pkt. 1 lit. a) Uooś, uzasadnienie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, niezależnie od wymagań wynikających z przepisów KPA, powinno zawierać informacje o przeprowadzonym postępowaniu wymagającym udziału społeczeństwa oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę, i w jakim zakresie zostały uwzględnione uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Ponadto w trakcie postępowania wpływały uwagi od organizacji społecznych, uczestniczących w postępowaniu na prawach strony.

W związku z tym, że większość uwag w poszczególnych pismach powtarzała się, podzielono je na poszczególne kategorie i opisano, **w jaki sposób uwagi zostały wzięte pod uwagę i w jakim stopniu uwzględnione.**

Oddziaływania hałasu (w tym infradźwięków) i wibracji

Autorzy uwag zarzucają, iż:

- w raporcie pomijane są zagadnienia infradźwięków, wskazując na ich rzekomy negatywny wpływ na ludzi i zwierzęta;
- do badań hałasu była używana skala dB(A), która nie uwzględnia infradźwięków;
- w raporcie nieprawidłowo przeanalizowano kumulowanie się hałasu z FW Jarczów i sąsiednich FW w gminach Tomaszów Lubelski, Tyszowce, Lubycza Królewska;
- w analizie akustycznej nieprawidłowo zakwalifikowano tereny obrębu Nowy Przeorsk, który wg. pisma z dnia 10 września 2012 r. objęto funkcją zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej; autorzy uwag wnioskują, iż obliczenia hałasu w raporcie są niewłaściwe i muszą być ponownie wykonane;
- mapy oddziaływania akustycznego zamieszczone w raporcie różnią się zasięgiem oddziaływania z mapami upublicznionymi w BIP Gminy Jarczów;
- będą narażeni na niekorzystne i permanentne wibracje;
- nieprawidłowo określono tło akustyczne, w tym przedstawiono same wyniki bez modelu obliczeniowego, danych wyjściowych i składowych, nie podano warunków pogodowych w momencie pomiaru, zmierzono je w porze dziennej podczas gdy poziom hałasu wytwarzanego przez przedsięwzięcie określono dla pory nocnej;
- powierzchownie opisano metodykę obliczeń propagacji hałasu przez program SoundPlan Essential;
- przedstawiono wyniki pomiaru hałasu jedynie dla pory nocnej;

- zabrakło opisu oddziaływania skumulowanego z drogami;
- organ nie nałożył obowiązku sporządzenia mapy akustycznej dla całej gminy;
- nie ustanowiono strefy ograniczonego użytkowania wokół farmy wiatrowej ze względu na hałas;
- nie podano czasu pracy i szczegółowych danych maszyn, które będą używane na etapie budowy;
- raport nie wskazuje konieczności przeprowadzenia, ze względu na hałas, obowiązku sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko na etapie pozwolenia na budowę.

Autorzy uwag zgłaszanych w postępowaniu nie przedstawili żadnych dowodów na istnienie rzekomego zagrożenia zdrowia ludzi infradźwiękami (choroba wibroakustyczna, „choroba wiatrakowa” itp.), poza powołaniem się na tytuły różnego rodzaju publikacji pojawiających się na stronach internetowych organizacji sprzeciwiających się energetyce wiatrowej. Tego typu informacji tutejszy organ w żadnym wypadku nie mógł uznać za wiarygodne.

Odnosząc się do wskazanej przez autorów uwag rzekomej opinii Ministerstwa Zdrowia o sygnaturze MZ-ZP-Ś-078-21233-13/EM/12 należy wyjaśnić, że pismo to, szeroko publikowane w portalach internetowych przeciwników energetyki wiatrowej, nie jest stanowiskiem Ministerstwa Zdrowia dotyczącym zagadnienia odległości farm wiatrowych od zabudowań. Jest to prywatna korespondencja pomiędzy członkiem zarządu powiatu pleszewskiego a urzędnikiem Departamentu Zdrowia Publicznego w tymże ministerstwie. Jak wynika z treści pisma, dotyczy ona konkretnego przypadku lokalizacji elektrowni wiatrowych w gminie Pleszew w woj. wielkopolskim. Treść pisma nie wskazuje na to, aby zostało ono wystosowane w jakimkolwiek trybie administracyjnym. Ma ono charakter przeglądu różnego rodzaju opinii i badań na temat energetyki wiatrowej, wskazujących zresztą głównie na to, że farmy wiatrowe nie powodują przekroczeń obowiązujących norm. Uznać należy, że jest to dokument prywatny. Natomiast cytowane zdanie, mówiące o odległościach 2 - 4 km jest wyrwaną z kontekstu częścią opinii, rozpoczynającą się od słów „Wydaje się, że..”, która nie została zresztą podparta żadnymi badaniami naukowymi ani też odwołaniami do autorytatywnych publikacji z tej dziedziny.

Wiarygodnym organem, opiniującym w trakcie postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tomaszowie Lubelskim. PPIS i podległy mu urząd jest organem administracji wyspecjalizowanym w zagadnieniach ochrony zdrowia i zatrudnia specjalistów z różnych dziedzin tego obszaru wiedzy, jak również korzysta z odpowiedniego zaplecza intelektualnego umożliwiającego właściwą ocenę i weryfikację raportu oraz przedsięwzięcia. PPIS po analizie raportu wydał pozytywną opinię dla Przedsięwzięcia, a więc ocenił, że nie będzie ono negatywnie wpływać na zdrowie ludzi, pod warunkiem zastosowania wskazanych w raporcie działań minimalizujących i łagodzących. Należy podkreślić, że PPIS otrzymywał również wszelkie uzupełnienia i wyjaśnienia do raportu i podtrzymał swoją pozytywną opinię dla Przedsięwzięcia po zapoznaniu się z nimi.

Istniejące wytyczne Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Komisji Europejskiej wskazują ptaki i nietoperze jako dwie grupy zwierząt narażone na negatywne oddziaływania elektrowni. W opracowaniach tych nie wspomina się o rzekomym negatywnym wpływie infradźwięków wytwarzanych przez elektrownie wiatrowe na organizmy glebowe, w tym dżdżownice.

Wbrew temu, co twierdzą autorzy uwag, analiza akustyczna załączona do raportu zawiera również ocenę oddziaływania skumulowanego, składającą się z opisu (rozdział 22) i mapy. W analizie tej udowodniono, że hałas Przedsięwzięcia - FW Jarczów, może się kumulować wyłącznie z hałasem z projektowanej, sąsiedniej FW Tomaszów Lubelski. Nie będzie kumulował się z hałasem z innych przedsięwzięć. Ponadto nawet hałas skumulowany z obu farm, nie przekroczy obowiązujących norm dla terenów chronionych akustycznie.

Odnosząc się do kwestii kwalifikacji terenów chronionych w miejscowości Nowy Przeorsk należy zauważyć, że niezależnie od tego, czy tereny te byłyby kwalifikowane jako tereny zabudowy zagrodowej, czy też, jak twierdzi autor skargi, tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie *dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* (Dz. U. nr 120, poz. 826), ustanowiono dla nich ten sam dopuszczalny poziom hałasu tj. 45 dB(A) w nocy i 55 dB(A) w dzień. Potwierdza to tabela 1 w analizie akustycznej (załącznik nr 12 do raportu).

Odnosząc się do kwestii map akustycznych opublikowanych na BIP gminy należy stwierdzić, że były to opracowania wstępne, udostępnione przez Inwestora. Ostateczna analiza hałasu jest natomiast załącznikiem do raportu. Z tego powodu zasięg oddziaływania w tych opracowaniach może się różnić.

Odnosząc się do kwestii wibracji generowanych przez elektrownie należy wskazać, że zagadnienie to zostało poruszone w rozdziale 15 analizy akustycznej. Zgodnie z tym opracowaniem, w prawodawstwie polskim brak jest jednak przepisów regulujących kwestię wpływu drgań mechanicznych na środowisko oraz wartości normatywnych określających dopuszczalne wielkości przenoszonych drgań do środowiska. Mimo to dokonano analizy tego zjawiska na etapach budowy, eksploatacji i likwidacji i, w ocenie organu, udowodniono brak znaczącego oddziaływania na środowisko.

Odnosząc się do wyznaczonych przez akustyka punktów pomiaru akustycznego, wykonanych w celu określenia klimatu akustycznego przed realizacją inwestycji należy stwierdzić, że w ocenie organu, zostały one ustalone prawidłowo. Prawidłowa była również pora pomiarów. Autorzy uwag nie wskazali, z jakiej metodyki czy przepisów prawa wynikają ich sugestie przesunięcia tych punktów w inne miejsca czy innej ich pory. Nie uzasadnili również żadnymi przepisami prawa kolejnych żądań, jak prezentacji modelu obliczeniowego, danych wejściowych i wyjściowych, warunków pogodowych itd.

Odnosząc się do uwag dotyczących rzekomo powierzchownej prezentacji metodyki obliczenia poziomu hałasu przez program SoundPlan Essential należy stwierdzić, że użyte oprogramowanie należy do powszechnie stosowanych profesjonalnych programów służących do analizy hałasu w środowisku. W ocenie organu metodyka obliczeń i same obliczenia zostały wykonane w sposób rzetelny i profesjonalny. Autorzy uwagi nie podali podstawy prawnej do swoich żądań podania różnego rodzaju czynników np. prędkości wiatru, jak również metodyki, na jakiej opierają swoje żądania. Z całą pewnością tego typu wymagania nie znajdują się w art. 66 Uoos, określającym zakres raportu.

Odnosząc się do kwestii podania wyników hałasu dla pory nocnej należy zauważyć, że normy dla pory nocnej, określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie *dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku* (Dz. U. nr 120, poz. 826) są ostrzejsze dla pory nocy niż dla pory dnia (przykładowo – dla terenów zabudowy siedliskowej jest to 55 dB(A) dla pory dnia i 45 dB(A) dla pory nocy). Tak więc, spełnianie warunków dla pory nocy oznacza tym bardziej spełnienie warunków dla pory dnia.

Odnosząc się do uwagi dotyczącej konieczności sporządzenia mapy akustycznej dla terenu całej gminy stwierdzono, że nie ma to uzasadnienia. Załączone do analizy akustycznej mapy obejmują cały obszar, na którym mogą wystąpić potencjalne przekroczenia poziomów hałasu (jednak takie nie występują). Nie ma więc powodu do rozszerzania zasięgu tych map.

Odnosząc się do twierdzenia autorów uwagi o rzekomo wadliwym przeprowadzeniu obliczeń poziomu hałasu należy stwierdzić, że w ocenie organu, analiza akustyczna została wykonana prawidłowo a jej wyniki są wiarygodne. Jednocześnie autorzy uwag nie przedstawili dowodów na prawdziwość swojego twierdzenia np. alternatywnej analizy akustycznej.

Odnosząc się do kwestii żądania przez autorów uwag ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania wokół elektrowni należy stwierdzić, że obowiązujące przepisy (art. 135 ustawy Prawo ochrony środowiska) nie pozwalają na tworzenie takich stref wokół elektrowni wiatrowych, co zostało wyjaśnione w rozdziale 12 raportu.

Odnosząc się do wymagań stawianych przez autora uwag, aby oszacować czas pracy, nazwy i typy maszyn i pojazdów, jakie będą stosowane na etapie budowy należy stwierdzić, że nie istnieją tego typu wymagania ustawowe.

Odnosząc się do twierdzenia, że raport nie wskazuje konieczności przeprowadzenia, ze względu na hałas, obowiązku sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko na etapie pozwolenia na budowę należy stwierdzić, że obowiązek ten należy do organu prowadzącego postępowanie i do organów uzgadniających, które na podstawie analizy raportu stwierdziły, że ponowna ocena oddziaływania na środowisko na etapie pozwolenia na budowę nie jest wymagana.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Moc i wysokość elektrowni

Autorzy uwag zarzucają że nie podanie dokładnej mocy i wysokości powoduje, iż oddziaływanie inwestycji może być odmienne przy zastosowaniu innych niż wymienione turbin.

W raporcie nie podano konkretnego modelu lecz graniczne parametry elektrowni, dla których zbadano oddziaływania na środowisko. Wybór modelu elektrowni należy do inwestora. Może być to model dowolny, pod warunkiem że będzie posiadał parametry (techniczne i w zakresie wpływu na środowisko) określone w raporcie a następnie w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Powyższa uwaga jest więc bezzasadna i nie została uwzględniona w decyzji.

Informowanie stron postępowania i społeczeństwa o przedsięwzięciu

Autorzy uwag zarzucają:

- postawienie mieszkańców przed faktem dokonany przez uchwalenie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- niewłaściwe przeprowadzenie konsultacji społecznych,
- nieprawidłowe miejsca i sposób zawiadamiania stron postępowania.

Organ prowadzący postępowanie prawidłowo wywiązał się z obowiązków informowania społeczeństwa (w ramach postępowania z udziałem społeczeństwa, oraz dodatkowo, organizując spotkania z lokalnym społeczeństwem w ramach „konsultacji społecznych”, w których udział brali zaproszeni eksperci), jak i informowania stron o przebiegu postępowania. Sposób zawiadamiania stron i społeczeństwa spełniał wymogi KPA i Uooś (informowanie o postępowaniu administracyjnym w drodze obwieszczeń, powszechnie dostępnych, w tym publikowanych na urzędowych stronach internetowych organu), o czym świadczy dokumentacja zgromadzona w aktach sprawy niniejszego postępowania.

Ponadto Inwestor z własnej inicjatywy prowadził w gminie dodatkowe, nie wymagane przepisami prawa „konsultacje społeczne” w postaci spotkań specjalistów z zakresu ochrony środowiska z mieszkańcami. Ogłoszenia o ww. spotkaniach z lokalnym społeczeństwem zamieszczone były w prasie lokalnej: w lokalnej Gazecie Wyborczej, Dzienniku Wschodnim oraz na tablicach ogłoszeń sołectw Przewłoka, Nedeżów, Wierszyczka, Sowiniec, Gródek, Kolonia Gródek, Łubcze, Nowy Przeorsk w gminie Jarczów; Ruda Wołoska, Chorążanka, Majdan Górny i Przeorsk w gminie Tomaszów Lubelski oraz na tablicach ogłoszeń Urzędu Gminy Jarczów, Urzędu Gminy Łaszczów, Urzędu Gminy Tomaszów Lubelski i na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Jarczów.

Mieszkańcy gminy Jarczów na bieżąco byli informowani o planowanym na terenie Gminy Jarczów inwestycji – Przedsięwzięcia, w drodze procedury administracyjnej uchwalania zmian do studium

uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (dalej zwane: „suikzp”) i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (dalej zwane: „mpzp”). Oba dokumenty były przedmiotem konsultacji społecznych, a mieszkańcy mieli prawo zgłaszania do nich uwag i wniosków.

Powyższe uwagi zgłaszane w trakcie procedury dotyczącej Przedsięwzięcia i ustalenia środowiskowych uwarunkowań dla przedsięwzięcia pod nazwą „Budowa parku elektrowni wiatrowych na terenie gminy Jarczów wraz z infrastrukturą towarzyszącą o łącznej mocy 30,6 MW”, są więc całkowicie bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Lokalizacja elektrowni

Autorzy uwag zarzucają, iż:

- normy odległości od elektrowni w innych krajach wynoszą od 1500 do 3200 m,
- elektrownie będą usadowione zbyt blisko domów mieszkalnych tj. ok. 400 m, podczas gdy różnego rodzaju opracowania wskazują na potrzebę ich lokalizacji w dalszych odległościach,
- niedokładne określenie odległości turbin od zabudowań.

Przepisy obowiązujące w Polsce nie określają minimalnych odległości danych obiektów od zabudowy mieszkalnej. Obowiązujące przepisy określają dopuszczalne maksymalne poziomy np.: hałasu w strefach chronionych, które – jak to zostało wykazane w analizie akustycznej (załącznik nr 12) - w przypadku przedsięwzięcia nie zostaną przekroczone.

Różnego rodzaju opracowania, wskazywane przez autorów uwag i podające propozycje ustalenia odległości elektrowni od zabudowań nie mają charakteru obowiązującego prawa.

Odległości elektrowni od zabudowań zostały wskazane w sposób precyzyjny i pozwalający na dokonanie oceny oddziaływania na środowisko, np. w tabeli 1 w analizie akustycznej.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Wpływ na dobra materialne

Autorzy uwag zarzucają, iż:

- może spaść wartość nieruchomości położonych w pobliżu farmy wiatrowej,
- budowa farmy ograniczy możliwość korzystania z działek w pobliżu inwestycji i rozwoju inwestycyjnego gminy,
- niemożność sprzedaży działek w gminie, gdzie powstają elektrownie wiatrowe,
- zakłócenie komunikacji elektromagnetycznej, w tym radiowej i telefonicznej,
- obniżenie plonów wskutek wysuszenia.

Powyższe zarzuty opierają się na błędnym przekonaniu co do treści przepisów prawa oraz nie są formułowane we właściwej procedurze. Ewentualny skutek w postaci ewentualnego zmniejszenia wartości nieruchomości (hipotetycznie nawet zakładając taki mało prawdopodobny przebieg wydarzeń) czy ograniczenia możliwości korzystania z działek w pobliżu inwestycji powstanie nie w wyniku wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, lecz powstał na skutek uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zezwalającego na realizację inwestycji na określonych terenach i określającego możliwość takiego zagospodarowania tych terenów. Wskazać należy, że art. 36 oraz 37 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 647 ze zm.) zawiera szczegółową regulację w zakresie roszczeń przysługujących właścicielom nieruchomości z tego tytułu, w tym przewiduje uprawnienie po stronie właściciela nieruchomości żądania odszkodowania lub wykupu będącej jego własnością nieruchomości.

Należy także podkreślić, że zagadnienie wpływu eksploatacji przedsięwzięcia na dobra materialne, w tym na wartość nieruchomości, zakłócenia telekomunikacyjne zostało szczegółowo omówione w rozdziale 7 raportu. Raport nie potwierdza powyższych zarzutów. Należy podkreślić, że budowa elektrowni wiatrowych jest planowana wyłącznie na terenach wskazanych pod takie inwestycje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a więc w dokumencie, który był konsultowany m.in. z mieszkańcami gminy. Są to tereny typowo rolnicze. Funkcjonująca farma wiatrowa nie ogranicza wykorzystania rolniczego terenów, na których jest zlokalizowana, z wyłączeniem niewielkich

arealów zajętych bezpośrednio przez instalacje zespołu elektrowni wiatrowych i infrastruktury towarzyszącej. Trudno więc mówić w tej sytuacji o spadku wartości tych terenów, lub o ograniczeniach czy niemożności sprzedaży działek skoro po wybudowaniu farmy wiatrowej może być na nich nadal prowadzona dokładnie ta sama działalność, co przed jej powstaniem.

Nie są również znane obniżania plonów wskutek pracy farm wiatrowych, a autor uwagi nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swojej tezy.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Krajobraz i zabytki

Autorzy uwag zarzucają:

- brak oceny wpływu inwestycji na krajobraz,
- niszczenie naturalnego krajobrazu gminy,
- brak analizy wpływu przedsięwzięcia na projektowany archeologiczny park kulturowy Łubcze – Hubinek - Posadów,
- brak analizy wpływu przedsięwzięcia na zabytki archeologiczne,
- nie zastosowanie się autorów raportu do postanowienia WUOZ w Zamościu z dnia 31.01.2013 r. czy opracowania Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie „Przestrzenne aspekty lokalizacji energetyki wiatrowej w województwie lubelskim”,
- lokalizację niektórych elektrowni i dróg na obszarze stanowisk archeologicznych,
- „nieprawdziwe zdjęcia lokalizacji turbin” w wizualizacji.

Załącznikiem do raportu jest dokument „Analiza oddziaływania na krajobraz, krajobraz kulturowy i zabytki”, w którym dokonano kompleksowej oceny oddziaływania inwestycji na te komponenty środowiska, z tym zastrzeżeniem, że nie jest to ocena zgodności z prawem wpływu inwestycji na krajobraz, ponieważ w polskim prawie nie istnieją przepisy pozwalające na dokonanie takiej oceny. W analizie opisano zaburzenia krajobrazu na każdym etapie inwestycji, wykonano wizualizację projektowanej farmy (także w zakresie kumulacji oddziaływań) pozwalającą każdemu na indywidualną ocenę jej wpływu na krajobraz a także oceniono oddziaływanie inwestycji na krajobraz (nieznaczące negatywne na etapie budowy, umiarkowane negatywne na etapie eksploatacji, nieznaczące pozytywne na etapie likwidacji). Zaproponowano też działania minimalizujące i łagodzące negatywne oddziaływania.

W tym samym dokumencie opisano zabytki znajdujące się na terenie gminy Jarczów (w tym stanowiska archeologiczne) i krajobraz kulturowy oraz dokonano oddziaływania na nie inwestycji. Należy też wskazać, że w głównej części raportu znajduje się rysunek mapy mpzp z wyraźnie zaznaczonymi lokalizacjami stanowisk archeologicznych.

W związku ze stwierdzeniem na obszarze planowanego parku elektrowni wiatrowych (dalej zwanego: „PEW”) Jarczów stanowisk archeologicznych, uznano za konieczny nadzór Wojewódzkiego Konserwatora Ochrony Zabytków podczas wykonywania prac budowlanych. Ponieważ wszelkie prace budowlane będą prowadzone pod nadzorem WKOZ, nie przewiduje się możliwości zniszczenia lub uszkodzenia tych zabytków. Nie przewiduje się również budowy elektrowni i dróg na obszarze stanowisk archeologicznych.

W tym samym dokumencie opisano również kwestię planowanego utworzenia archeologicznego parku kulturowego Łubcze – Hubinek – Posadów. Przedstawiono dostępne informacje o tych planach, pochodzące z dokumentów strategicznych.

Według uchwalonego w 2011 r. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy (§ 8 pkt. 7) na potrzeby lokalizacji farm wiatrowych „część zachodnia obszaru planu objęta jest fragmentem planowanego archeologicznego parku kulturowego.” Zapisy mpzp dopuszczają jednak lokalizację turbin wiatrowych na obszarze, który częściowo znajduje się na terenie przeznaczonym pod planowany park kulturowy. Ponieważ uchwalony przez Radę Gminy oraz konsultowany z odpowiednimi organami mpzp nie wyklucza istnienia farmy wiatrowej na tym terenie, nie

przewiduje się, aby budowa i funkcjonowanie przedsięwzięcia stanowiły przeszkodę w realizacji zapisanych w mpzp funkcji tego terenu, dotyczących utworzenia parku kulturowego.

Ponadto, zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków (art. 16 ust. 1 i 2), park kulturowy powoływany jest przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały. Uchwała rady gminy określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, które mogą być ustanowione na terenie całego parku lub jego części. Decyzja w tej sprawie należy, więc wyłącznie do gminy.

Ze względu na uwarunkowania, o których mowa powyżej, zgodnie z opinią przedstawioną w raporcie nie przewiduje się, aby PEW Jarczów powodowała negatywne oddziaływania na planowany archeologiczny park kulturowy. Nietrafny jest też zarzut nieuwzględnienia w postępowaniu w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach pisma Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Zamościu z 31 stycznia 2011 r. Należy zauważyć, że urząd ten nie bierze udziału w postępowaniu w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla FW Jarczów – ustawa nie przewiduje opiniowania inwestycji przez ten organ.

Podobnie nietrafna jest też uwaga dotycząca nieuwzględnienia opracowania Biura Planowania Przestrzennego w Lublinie pt. „Przestrzenne aspekty lokalizacji energetyki wiatrowej w województwie lubelskim”. Dokument ten nie ma charakteru aktu prawnego, a informacje w nim zawarte mają jedynie charakter pomocniczy w planowaniu przestrzennym.

Odnosząc się do uwagi, iż nieprawdziwe są zdjęcia lokalizacji turbin należy stwierdzić, że autorzy uwagi nie przedstawili żadnych dowodów na poparcie swojej tezy. Organ uznał, że zdjęcia, będące podstawą do wykonania wizualizacji zostały wykonane na terenie gminy Jarczów, w punktach wskazanych przez autorów analizy krajobrazowej. Natomiast sama wizualizacja została wykonana za pomocą profesjonalnego oprogramowania WindPro, dedykowanego do tego typu analiz, w ocenie organu nie ma więc powodu, aby efekty tej pracy kwestionować.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Kumulacja oddziaływań

Autorzy uwag podnoszą, iż dla przedsięwzięcia nie przeprowadzono prawidłowej analizy oddziaływania skumulowanego.

Organ nie podziela tych opinii. W rozdziale 7 raportu a także załącznikach do niego, szczegółowo przeanalizowano oddziaływania inwestycji, zarówno samodzielnie jak i w kumulacji.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Ziemia rolna

Autorzy uwag zarzucają, iż ziemie klas I-III będą wykorzystane pod obiekty farmy, i wskazują, że niezbędne jest uzyskanie odpowiednich pozwoleń na takie działania.

Uwaga jest uzasadniona i została uwzględniona w sentencji decyzji. Ziemie tych klas będą mogły zostać wykorzystane pod obiekty farmy jedynie po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń.

Przeprowadzenie w raporcie symulacji zamiast rzeczywistej oceny

Autorzy uwag zarzucają, że raport zawiera analizę „symulacji” oddziaływań zamiast oceny rzeczywistych warunków czy obiektów.

Ocena oddziaływania na środowiska przeprowadzana jest przed realizacją inwestycji, stąd nie jest możliwa analiza rzeczywistych obiektów w ramach tej procedury. Jest to więc zarzut systemowy, a nie odnoszący się do projektu. Jednak energetyka wiatrowa jest dziedziną gospodarki rozwijającą się od kilkudziesięciu lat. Są powszechnie znane wszelkie oddziaływania elektrowni wiatrowych na środowisko jak również istnieją liczne wiarygodne (bo oparte na doświadczeniach z innych tego typu obiektów) narzędzia, pozwalające na dokonanie profesjonalnej oceny oddziaływania na środowisko.

Należą do nich np. programy do wizualizacji farmy wiatrowej w terenie czy programy do analiz akustycznych, których użyto w raporcie.

Powyższa uwaga jest więc bezzasadna i nie została uwzględniona w decyzji.

Wpływ na ptaki

Autorzy uwag zarzucają, iż:

- raport przedstawiający opis awifauny na terenie inwestycji jest nierzetelny, a interpretacja danych jest niewiarygodna i nadinterpretowana na potrzeby inwestora
- metodyki analiz np. śmiertelności są nieprawidłowe
- źle zaplanowano metodykę liczeń,
- opisana lokalizacja punktów obserwacyjnych jest niezgodna z przedstawionymi mapami, punkty obserwacyjne nie obejmowały całości inwestycji, były nieprawidłowo usytuowane,
- metoda określenia wysokości pułapu przelotu wydaje się być niewiarygodna
- nie dokonano wpływu inwestycji na przedmiot ochrony w poszczególnych obszarach specjalnej ochrony ptaków, a tym samym nie spełniono wymagań art. 62 ust. 2 Uooś,
- wyniki badań monitoringu ornitologicznego przedstawione są w sposób niewystarczający i niezgodne z krajowymi wytycznymi w tym zakresie,
- możliwe jest powstanie bariery ekologicznej poprzez budowę FW Jarczów i w gminach sąsiednich (oddziaływanie skumulowane)
- niewłaściwe jest usytuowanie farmy na obszarze ostoi ptaków IBA i w bliskim sąsiedztwie obszarów Natura 2000, obszarów lęgowych i żerowisk ptaków o dużych areałach żerowiskowych, stref ochronnych od dużych kolonii ptaków,
- stwierdzenie, iż obszary ostoi ptasiej IBA nie są prawnie chronione jest nieuzasadnione,
- na obszarze farmy obserwowano bociany, podczas gdy z raportu wynika, że jego autorzy tych ptaków nie obserwowali,
- farma wiatrowa będzie barierą ekologiczną dla ptaków,
- nieprawidłowe obliczenia śmiertelności dla orlika,
- farma wiatrowa będzie negatywnie wpływała na ptaki

Autorzy uwag zarzucają nierzetelną bądź złą interpretację danych, jednak nie podają dowodów na poparcie stawianych przez siebie tez. W ocenie organu, wyniki badań przedstawione w raportach z monitoringu ornitologicznego są rzetelne i wiarygodne. Oparto je na długoterminowych badaniach o nie stosowanej do tej pory na terenie gminy Jarczów skali, intensywności i systematyczności. Również metodyki analizy wyników badań terenowych i ich interpretacja (w tym metodyki liczeń, określenia pułapów przelotu czy określenia potencjalnej śmiertelności) nie budzą wątpliwości organu. Dodatkowo organ wziął pod uwagę to, że badania i raporty zostały wykonane przez renomowanych naukowców, specjalistów w tych dziedzinach, powszechnie szanowanych w kraju i za jego granicami. Prawie dwuletnie obserwacje wykonane na potrzeby raportu nie wskazywały na wykorzystywanie pól uprawnych przez orliki, a w pimąch stowarzyszeń ekologicznych: LTO i ZTP, powołuje się na własne obserwacje podając jedynie daty i liczbę osobników. Dane te są więc niekompletne, nie sposób się do nich odnieść bez informacji gdzie i na jakiej wysokości pojawiły się wskazane osobniki itp. Ponadto, brak jest potwierdzenia wiarygodności tych danych, jako że nie podaje się żadnej metodyki prowadzenia prac oraz autorów obserwacji. Wyniki te nie mają żadnego umocowania w standardowej metodyce badań ornitologicznych. Odnosząc się jednak do przedstawionych wyników obserwacji wybranych gatunków, określonych w Pimach stowarzyszeń LTO i ZTP, wskazać należy, że nie są to dane wskazujące na ponad przeciętną wartość tego terenu. Stada czajek czy siewek złotych są czymś normalnym na polach uprawnych. Niewielką wartość mają też okazjonalne obserwacje kobczyka (gatunku występującego w Polsce na skraju zasięgu występowania; tylko obserwacje osobników migrujących). Przedstawione wyniki obserwacji są charakterystyczne dla krajobrazu rolniczego tej części Polski i nie wskazują na wyjątkową przyrodniczą cennoscć tego obszaru.

W odniesieniu do czasu trwania obserwacji gatunków, Inwestor, w oparciu o opinie swoich ekspertów przyrodników, wyjaśnił, że liczenia trwały około godziny na większości punktów, a po jednym liczeniu obserwator przenosił się pieszo do kolejnego punktu przechodząc teren powierzchni i odnotowując wszystkie zaobserwowane ptaki, w szczególności łatwo wykrywalne drapieżne i siewkowe. Każdy z ornitologów w jednym dniu dokonywał liczeń na kilku punktach obserwacyjnych. W odniesieniu zaś do zarzutu dotyczącego zbyt małej liczby kontroli powierzchni PEW Jarczów należy zaznaczyć, że była ona zgodna z *Wytycznymi w zakresie oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki* (PSEW, Szczecin 2008r.) oraz z projektem *Wytycznych dotyczących oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki* (GDOŚ, Warszawa, 2011r).

Tutejszy organ wyjaśnia, że ocenę oddziaływania Przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 dokonano w raporcie, nie zaś w załączniku, jakim jest monitoring ornitologiczny. Usytuowanie Farmy Wiatrowej Jarczów w pobliżu obszarów chronionych czy obszarów lęgowych, żerowisk czy stref ochronnych jest dozwolone przez obowiązujące w Polsce przepisy prawa, a przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko potwierdziła, że taka lokalizacja farmy wiatrowej nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na integralność, spójność i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000.

Metodykę obliczania śmiertelności ptaków – dwa sposoby – opisano na str. 68 i 69 monitoringu ornitologicznego. Tę samą metodykę wykorzystano przy ustalaniu oddziaływania skumulowanego. Tutejszy organ podkreśla, za autorami raportu, że tego wątku nie precyzują „*Wytyczne w zakresie oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki*” (PSEW, Szczecin 2008r.). W części opracowania dt. efektu skumulowanego poza obliczeniami śmiertelności ptaków, odniesiono się także do innych aspektów, w tym efektu bariery. Do obliczenia śmiertelności ptaków (załącznik 5 Raportu) użyto właściwej wartości jednostkowej 0,1 ofiary / MW rocznie (sposób 1) i 0,1 osobnik/turbinę/ rok (sposób 2), dane te są zbliżone do wartości realistycznych uzyskanych w warunkach intensywnie użytkowanego krajobrazu rolniczego [projekt *Wytycznych dotyczących oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na ptaki* (GDOŚ, Warszawa, 2011r), Percival, 2000; Rydell i inni 2012]. Należy jednoznacznie podkreślić, że w piśmie z dnia 28.06.2013r. Fundacja Greenmind powołuje się na oszacowaniach dla starych, niższych turbin, rozmieszczonych gęsto, zlokalizowanych często bez należytego uwzględniania aspektów środowiskowych. Sugerowane przez Fundację Greenmind oszacowanie śmiertelności ptaków na poziomie kilkuset osobników jest błędne i nierealne. Niewłaściwa jest również sugestia, iż może ginąć więcej niż 1 orlik krzykliwy na 4 lata (założona została zbyt duża wartość kolizji), przy tak małym wykorzystaniu przestrzeni powietrznej farmy wiatrowej przez ten gatunek, co zostało już w sposób wyczerpujący przedstawione w załączniku nr 5 do Raportu (rozdział 5 i 6 Raportu z monitoringu ornitologicznego P.Tryjanowski, Poznań sierpień 2012r). Organ, w ślad za wyjaśnieniami specjalistów przyrodników, przytacza stanowisko, że metodyka badań punktowych jest jedną ze standardowych metodyk używanych w ornitologii i wielu krajach (np. Węgry, Finlandia, Francja), i jest znacznie częściej wykorzystywana niż inne metody liczeń. Właśnie zastosowanie takiej metodyki przy wskazanym na mapach rozmieszczeniu punktów umożliwia (w przeciwieństwie np. do badań transektowych) pełniejszą waloryzację obszaru proponowanej farmy wiatrowej. W ten sposób unika się trudności interpretacyjnych wynikających np. z nielosowego przebiegu transektów. Kwestia prezentacji punktów obserwacyjnych na mapach została wyjaśniona w uzupełnieniach do raportu.

Turbiny wiatrowe stawiane są w otwartym krajobrazie rolniczym, szczególnie na wielkoobszarowych polach uprawnych, te zaś z definicji nie są korytarzami ekologicznymi. W sensie ścisłym, żaden fragment obszaru proponowanej farmy nie znajduje się na obszarze wyznaczonych korytarzy ekologicznych (<http://natura2000.fwie.pl/index.php/korytarz-ekologiczny>).

W żadnym miejscu raportu nie sugerowano, że żerowanie orlików ogranicza obszar administracyjny gminy Jarczów. Najprawdopodobniej ta interpretacja wynika z niedokładnej analizy dokumentów dokonanej przez podmioty składające protesty i skargi. Na podstawie rzetelnej weryfikacji oraz w oparciu o prawie 2-letnie obserwacje terenowe stwierdzono, że efekt skumulowany z projektem farmy wiatrowej Tyszowce oddalonym o ponad 20 km od przedmiotowego Przedsięwzięcia, będzie nieznaczący. Zagadnienie omówiono szczegółowo w dwóch miejscach monitoringu ornitologicznego

(załącznik 5 Raportu), to jest na stronie 69 i 70. Jak wskazano w monitoringu ornitologicznym, w przypadku oddziaływania skumulowanego brano pod uwagę wspólne oddziaływanie kompleksu turbin w odległości aż 20 km od inwestycji. W przypadku orlika – z racji oddalenia od ścian kompleksów leśnych, oraz pozostawionych wolnych od inwestycji fragmentów łąk (głównych żerowisk), oddziaływanie to będzie najwyżej minimalne.

Jak wskazano w opracowaniach przyrodniczych załączonych do raportu, projektowana farma wiatrowa Jarczów samodzielnie lub w kumulacji, nie będzie powodowała efektu bariery dla ptaków. Udowodniono to między innymi w rozdziale 3.4.1.3. „Raportu o oddziaływaniu na integralność, spójność i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000”, stanowiącego załącznik nr 9 do raportu.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Wpływ na ssaki

Autorzy uwag zarzucają, iż:

- farma wiatrowa będzie negatywnie wpływała na nietoperze,
- zastosowano niewłaściwą metodykę badań,
- raport przedstawiający opis chiropterofauny na terenie inwestycji jest nierzetelny, a interpretacja danych jest niewiarygodna i nadinterpretowana na potrzeby inwestora,
- źle zaplanowano metodykę liczeń,
- wyniki badań monitoringu chiropterologicznego przedstawione są w sposób niewystarczający i niezgodne z krajowymi wytycznymi w tym zakresie,
- na terenie projektowanej farmy bądź w jej sąsiedztwie żyją zwierzęta objęte ochroną gatunkową: nietoperze, suseł perełkowany, chomik europejski,
- w opracowaniach nie uwzględniono efektu barotraumy.

Autorzy uwag zarzucają nierzetelną bądź złą interpretację danych, jednak nie podają dowodów stawianych przez nich tez. W ocenie organu wyniki badań przedstawione w raportach z monitoringu chiropterologicznego i teriologicznego są rzetelne i wiarygodne. Oparto je na długoterminowych badaniach o nie stosowanej do tej pory na terenie gminy Jarczów skali, intensywności i systematyczności. Również metodyki analizy wyników badań terenowych i ich interpretacja (w tym metodyki liczeń, określenia pułapów przelotu czy określenia potencjalnej śmiertelności) nie budzą wątpliwości organu. Dodatkowo organ wziął pod uwagę to, że badania i raporty zostały wykonane przez renomowanych naukowców, specjalistów w tych dziedzinach.

W odniesieniu do zarzutu niezgodności monitoringu chiropterologicznego z wytycznymi dotyczącymi oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze (Kepel i in. 2011) należy zauważyć, że badania rozpoczęto i prowadzono (lata 2009-2010) nim pojawiły się w/w wytyczne. Zgodnie z przyjętym wówczas zwyczajem, stosowano się do najlepszych istniejących w owym czasie tzw. dobrych praktyk, które regulowały wcześniejsze „Wytyczne”. Niezbyt obszerny opis informacji o występowaniu i liczebności nietoperzy wynika tylko i wyłącznie z niewielkiej liczby występujących osobników. Mapy uwzględniają lokalizacje transektów i punktów nasłuchowych i na nich notowano nietoperze. Nie ma potrzeby przedstawiania pojedynczych stwierdzeń na takich mapach. Pisma stowarzyszeń ekologicznych LTO i ZTP, oprócz zarzutów odnośnie monitoringu, nie formułują jakichkolwiek informacji o składzie i liczebności nietoperzy na terenie projektowanej inwestycji.

W odniesieniu z kolei do zarzutów dotyczących metodyki badań:

- Liczba kontroli jest adekwatna i wystarczająca. Jak wskazano i zresztą zauważają to sami autorzy zarzutów – łącznie 28 kontroli. Żadne z wytycznych nie wskazują by całość liczeń chiropterofauny dokonywać w ciągu roku kalendarzowego, bez możliwości podziału na sąsiadujące lata, w szczególności, że kilka miesięcy są nieaktywne spędzając czas w schronieniach zimowych (hibernakulach).

- Wskazano układ miesięczny badań, więcej parametrów meteorologicznych osoby zainteresowane mogą sprawdzić w IMGW, gdyż takich wymagań nie precyzują „Wytyczne”. Zastosowano się tylko do

ogólnej wskazówki, by kontrole prowadzić w okresach największej aktywności nietoperzy – zatem poza okresami wietrzny nocy, bądź nocy z opadami atmosferycznymi.

- W przypadku późnego lata i wczesnej jesieni kontrole starano się wykonać, nie uwzględniono ich wyników w tabelach ze względu na panujące wtedy niekorzystne warunki atmosferyczne. Postępowanie takie może mieć znaczenie dla wykrycia gatunków, ale jest dobrym opisem rzeczywistej aktywności tych ssaków. W noc z silnym wiatrem i opadami nie opuszczają one schronień, zatem nie są aktywne i z tej racji (bo nie będą żerowały na powierzchni) nie staną się ofiarami kolizji z turbinami wiatrowymi.

- Wskazana pozycja literaturowa Sachanowicz i Ciechanowski (2005), jest napisana na takim poziomie ogólności i rozdzielczości danych, że uniemożliwia przypisanie konkretnych gatunków do obszarów badań. Już samo proste porównanie sugerowanego obszaru Wyżyny Wołyńskiej (część położona na obszarze Polski - 1,6 tys. km²) z terenem FW i obszaru otaczającego (max 36km²) wskazuje, że autorzy zarzutów zupełnie nie znają metodyki korzystania z takich danych i znają teorii biogeograficznych jasno łączących liczbę gatunków z wielkością obszaru badań.

Organ prowadzący postępowanie w odniesieniu do złożonych uwag, wskazuje również, że w załączniku nr 5 do Raportu (monitoring chiropterologiczny projektowanej farmy wiatrowej Jarczów, Tryjanowski, Poznań, sierpień 2012r) na stronie 11 w rozdziale „wyniki”, tematyka kolonii rozrodczych została wyjaśniona w sposób następujący: cytata: *„Na obszarze projektowanej farmy pomimo prowadzenia specjalnie dedykowanych kontroli nie stwierdzono zimowych schronień nietoperzy (hibernaculum), ani letnich kolonii rozrodczych. Nie ma również żadnych publikowanych danych dotyczących ważnych kolonii rozrodczych lub dużych zimowisk nietoperzy w bezpośredniej bliskości terenu badań”*. Jednak głównie na podstawie opracowanie Kubik et al. (1984) istnieje możliwość, że w okolicy planowanej inwestycji istnieje kolonia rozrodczych 2 gatunków: mroczka posrebrzanego *Vespertilio murinus* i gacka brunatnego *Plecotus auritus*. Jednak w kolejnym zdaniu znajdujemy wyjaśnienie: *„Wydaje się to jednak bardzo mało prawdopodobne, bowiem gatunków tych nie stwierdzono podczas nasłuchów”*.

Natomiast informacja o niestabilności struktury zgrupowania nietoperzy jest poparta wynikami – w drodze analizy przedstawionego raportu można łatwo wywnioskować, że na różnych kontrolach (podsumowanych sezonowo) wykazywano różne gatunki i ich liczebności. Obie wartości należą do podstawowych parametrów opisujących zgrupowania nietoperzy.

Monitoring susła perełkowanego i chomika europejskiego udowodnił, że farma nie będzie wywierała na nie znaczącego negatywnego wpływu.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Wpływ na bezkręgowce

Autorzy uwag zarzucają, iż:

- nie zbadano wpływu farmy wiatrowej na pszczoły
- nie przeprowadzono inwentaryzacji bezkręgowców

Nie istnieją jakiegokolwiek przepisy lub wytyczne, wskazujące na konieczność dokonywania analiz oddziaływania farm wiatrowych na bezkręgowce, w tym w szczególności pszczoły. Nie istnieją również żadne wiarygodne publikacje naukowe, które taki wpływ by udowadniały. Stąd nie istniała konieczność dokonania szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej bezkręgowców jak i analizowania wpływu na nie farmy. Autorzy uwag również nie przedstawili żadnych dowodów na swoje twierdzenia o rzekomo negatywnym wpływie elektrowni wiatrowych na bezkręgowce.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Inwentaryzacja przyrodnicza

Autorzy uwag zarzucają:

- niezgodność w kwalifikacji Grądu subkontynentalnego między inwentaryzacją a oceną oddziaływania przedsięwzięcia na Naturę 2000 oraz nieprawidłowy opis jego lokalizacji,

- zwrócenie w inwentaryzacji uwagi na drzewa i krzewy przydrożne które wg autorów uwag zostały wcześniej wycięte.

Należy stwierdzić, że autorzy uwag nie przedstawili żadnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń (np. map z prawidłową lokalizacją siedliska, zdjęć itp.). Ponadto powyższe uwagi nie mają istotnego znaczenia z punktu widzenia wpływu inwestycji na środowisko ponieważ elektrownie wiatrowe w żaden sposób nie mogą wpłynąć negatywnie na grąd oddalony od nich ok. 200 m, ani nie ma na to wpływu ich kwalifikacja jak również inwestycja nie będzie wywierała wpływu na roślinność, która (jak twierdzą autorzy uwag) została wcześniej wycięta.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Awarie

Autorzy uwag zarzucają, iż

- nie omówiono w raporcie zagadnień związanych z katastrofami budowlanymi elektrowni (w szczególności pożarem, rzucaniem kawałkami lodu, urwaniem się skrzydła),
- w raporcie nie ma opisu sposobu reagowania na wypadek wystąpienia awarii,
- raport nie odpowiada rzetelnie na pytanie o ryzyko wystąpienia poważnej awarii w rozumieniu art. 3 pkt. 23 Poś.

Należy stwierdzić, że raport zawiera rozdział p.t. Analiza możliwości wystąpienia poważnej awarii i wpływ jej skutków na środowisko. Rozdział ten wypełnia więc wymóg art. 66 ust. 1 pkt. 6 Uoś. Zgodnie z art. 3 ust. 23 Prawa ochrony środowiska, pod pojęciem poważnej awarii rozumie się zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Zgodnie z raportem, (rozdział 7.7.), ze względu na niewielkie ilości substancji niebezpiecznych, które mogą być używane w elektrowniach (głównie oleje transformatorowe i smarowe), projektowana inwestycja nie zalicza się do zakładów o zwiększonym, ani dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, według kryteriów jakościowych i ilościowych określonych w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki w sprawie w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Ilości substancji niebezpiecznych nie przekroczą bowiem progów określonych w tym rozporządzeniu. Nie istnieje zatem ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w rozumieniu przepisów prawa ochrony środowiska.

Dodatkowo w rozdziale 7.7. omówiono takie zagadnienia jak pożar, katastrofa budowlana, uszkodzenia wskutek wyładowań elektrycznych, wypadki związane z odpadającymi łopatami, awarie mechaniczne jak zgięcia, złamania, przewrócenie się wieży, kolizje lotnicze i awarie elektryczne. W ocenie organu raport wypełnia wymagania ustawowe w tym zakresie.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Odpady

Autorzy uwag zarzucają, iż nie opisano dokładnie obowiązków inwestora wynikających z przepisów szczególnych w zakresie gospodarki odpadami.

W ocenie organu opis postępowania z odpadami znajdujący się w rozdziałach 7.3.5, 7.4.5 i 7.5.5. jest dokładny, rzetelny i spełnia wymagania ustawowe. W raporcie ponadto wskazano, że cała gospodarka odpadami powinna odbywać się na zasadach określonych w ustawie o odpadach. Żaden przepis Uoś nie wskazuje natomiast na konieczność spełnienia żądań autorów uwag np. wskazywania w raporcie jakie rodzaje napisów powinny zostać umieszczone na pojemnikach na odpady, ponieważ wynika to wprost z przepisów szczególnych.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Wody podziemne

Autorzy uwag zarzucają, że w raporcie została przeprowadzona niewystarczająca analiza wpływu na wody podziemne.

Powyższe uwagi są niezasadne i nie zostały uwzględnione, poza jedną, wskazaną poniżej.

Szczegółowa analiza i ocena oddziaływania inwestycji na wody podziemne, na każdym jej etapie, została przeprowadzona w rozdziałach 7.3.1, 7.4.1 i 7.5.1 raportu.

Autorzy uwag nie wskazali jaki sposób użycia cieczy stabilizującej przy wierceniach pali fundamentowych uważają za niewłaściwy, nie przedstawili też dowodów na rzekomą szkodliwość cieczy stabilizującej, której zastosowanie przewiduje się przy wierceniach pali fundamentowych. Należy dodać, że wiercenia będą prowadzone przez profesjonalnego wykonawcę, sprawnym sprzętem oraz że wykonywanie pali fundamentowych jest powszechnie stosowaną techniką budowlaną, która wykonywana prawidłowo w żaden sposób nie zagraża środowisku. Ponadto w proponowanej technologii CFA otwór pod pal fundamentowy jest wypełniany betonem bezpośrednio po jego wywierceniu, co dodatkowo eliminuje potencjalny negatywny wpływ na wody podziemne. Również fundamenty bezpośrednie (blokowe) zostaną zalane betonem niezwłocznie po ich uzbroidzeniu.

Autorzy uwag nie przedstawili żadnych dowodów na poparcie swoich tez o rzekomym „zagrożeniu zaburzenia przepływu wód podziemnych” wskutek budowy fundamentów elektrowni czy też, „zaburzenia odpływu wody z sączków” na terenach zmeliorowanych. Należy dodać, że inwestor przed rozpoczęciem prac budowlanych ma obowiązek zinwentaryzowania istniejącej infrastruktury technicznej (w tym sieci melioracyjnej), i jeśli zajdzie taka potrzeba, dokonania jej odpowiedniej przebudowy, tak aby budowa elektrowni nie zaburzała dotychczas pełnionych funkcji.

Autorzy uwag nie przedstawili również żadnych dowodów na postawioną tezę o rzekomym negatywnym wpływie ciężaru elektrowni na stosunki wodne w rejonie inwestycji i jej pobliżu, a także na możliwość zapadnięcia się elektrowni.

Autorzy uwag żądają, aby w raporcie znalazły się informacje o konieczności sporządzania protokołów szczelności zbiorników bezodpływowych dla przenośnych toalet, używanych na etapie budowy. Po pierwsze taki obowiązek wynika wprost z przepisów szczególnych, więc nie musi być wskazywany w raporcie, po drugie zaś dla przenośnych toalet nie stosuje się zbiorników bezodpływowych lecz są one opróżniane bezpośrednio przez firmę serwisującą.

Uwaga dotycząca ewentualnego wpływu na systemy melioracyjne została uznana za zasadną i uwzględniono ją w sentencji niniejszej decyzji.

Zgodnie z raportem nie przewiduje się możliwości skażenia wód podziemnych, pod warunkiem zastosowania środków zapobiegawczych i minimalizujących w nim wskazanych.

Oddziaływania wizualne

Autorzy uwag zarzucają, że w raporcie brakuje:

- analizy światłocienia,
- analizy migotania cienia.

Nie jest możliwa ocena zgodności z prawem migotania cienia czy innych efektów wizualnych, ponieważ zagadnienia te nie są regulowane polskim prawem. W związku z tym nie ma podstaw prawnych do wymagania analiz żądanych przez autorów uwag. Niemniej jednak w rozdziale 7.4.6.3. raportu omówiono tę tematykę. Jak z niego wynika, usytuowanie w odległości kilkuset metrów od zabudowy złagodzi efekt migotania cienia.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Zgodność inwestycji z mpzp

Autorzy uwag zgłaszają:

- zastrzeżenia co do prawidłowości procedur uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
- zastrzeżenia w zakresie zgodności z miejscowym planem lokalizacji dróg,
- niezgodność wariantu alternatywnego z mpzp.,

Zastrzeżenia co do prawidłowości procedur uchwalenia zmian suikzp oraz mpzp nie zostały zgłoszone we właściwej procedurze. Należało je zgłosić w trakcie trwania procedur planistycznych. Mimo to,

tutejszy organ udzielił odpowiedzi dowodząc, iż uchwały zmian suikzp oraz mpzp zostały podjęte zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i zasadami ich sporządzania.

Stwierdzono, że zarzuty dotyczące niezgodności lokalizacji części dróg niezgodnie z mpzp są niezasadne. Wszystkie części planowanej farmy wiatrowej są zlokalizowane zgodnie z przepisami obowiązującego mpzp. Jedynie nieznacznie przesunięta została część drogi dojazdowej do turbiny numer 13. Mpzp dopuszcza takie zmiany dla dróg wewnętrznych. Autorzy uwag nie uzasadnili również, z jakiego powodu rozpatrywany przez inwestora wariant alternatywny, którego część nie jest objęta mpzp, „nie może być brany pod uwagę”. Zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt. 5) Uooś, raport powinien zawierać opis analizowanych wariantów, w tym wariantu proponowanego przez wnioskodawcę oraz racjonalnego wariantu alternatywnego. W ustawie Uooś nie ma wskazanych innych wymagań prawnych, innych od prezentowanych w raporcie wariantów. Opisany wariant alternatywny jest racjonalny – umożliwiłby z technicznego punktu widzenia większą produkcję energii elektrycznej z wiatru. Został jednak odrzucony przez Inwestora po analizach przyrodników stwierdzających przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko. Gdyby tak się nie stało, możliwe byłoby objęcie tego terenu mpzp.

Powyższe uwagi są więc bezzasadne i nie zostały uwzględnione w decyzji.

Emisja CO₂ na etapie produkcji komponentów elektrowni

Autorzy uwag zarzucają, że w raporcie nie została wzięta pod uwagę emisja CO₂ na etapie produkcji komponentów elektrowni.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie ochrony środowiska, analiza oddziaływania na środowisko etapu produkcji elementów elektrowni wiatrowych nie jest elementem oceny oddziaływania na środowisko farmy wiatrowej. Są to bowiem gotowe elementy, dostarczane przez producenta na miejsce budowy. Taką ocenę (o ile byłaby wymagana) powinien ewentualnie przeprowadzić producent tych części w zakładzie, który je produkował.

Powyższa uwaga jest niezasadna i nie została uwzględniona.

III. Zgodność inwestycji z mpzp

Organ dokonał analizy zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i stwierdził, że przedsięwzięcie jest zgodne z zapisami mpzp obowiązujących na terenie gmin Jarczów i Tomaszów Lubelski.

IV. Informacja o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę oraz w jakim stopniu zostały uwzględnione ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, uzgodnienie regionalnego dyrektora ochrony środowiska oraz opinia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego

Ustalając środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia, zawarte w sentencji niniejszej decyzji, organ wziął pod uwagę opisane niżej ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu na środowisko. W decyzji uwzględniono w opisanym poniżej zakresie zalecenia zawarte w raporcie a także w opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim oraz w uzgodnieniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie.

Przedsięwzięcie polega na budowie parku elektrowni wiatrowych na terenie gminy Jarczów składającego się z 17 elektrowni wiatrowych położonych w obrębie miejscowości: Nowy Przeorsk, Przewłoka, Nedeżów, Sowiniec, Gródek Kolonia, Wierszczyca, Gródek, Łubcze. Planowana jest budowa elektrowni wiatrowych o mocy łącznie 30,6 MW i wysokości maksymalnej 145 m (wysokość wieży do 95 m; średnica wirnika do 100 m) zlokalizowanych według wskazanych w sentencji współrzędnych. Dopuszcza się zmianę lokalizacji elektrowni wiatrowych w zakresie niepowodującym przekroczenia dopuszczalnych norm dla terenów chronionych akustycznie.

Konstrukcje elektrowni wiatrowych utworzone zostaną na fundamentach w formie stopy lub płyty fundamentowej albo na fundamentach palowych. W ramach inwestycji utworzona zostanie także infrastruktura towarzysząca:

- stałe drogi dojazdowe do każdej z elektrowni (łączna długość ok. 10,4 km), tymczasowe drogi dojazdowe, zjazdy, poszerzenia o powierzchni ok. 9700 m² oraz wykonanie remontu, rozbudowa i przebudowa istniejących dróg publicznych służących do przewiezienia elementów elektrowni i ich montażu.
- 17 utwardzonych placów montażowych o maksymalnych wymiarach 40 m x 40 m, które po zakończeniu budowy będą pełniły funkcję placów manewrowych dla pojazdów serwisu elektrowni oraz tymczasowe utwardzone place składowe (z możliwością ich pozostawienia po zakończeniu budowy).
- ok. 20 km podziemnych linii średniego napięcia (SN) oraz linii teletechnicznych, łączących poszczególne elektrownie wiatrowe i przeprowadzone przez teren miejscowości Przewłoka w gm. Jarczów oraz Chorążanka, Majdan Górny i Ruda Wołoska w gm. Tomaszów Lubelski do abonenckiej stacji transformatorowej (GPZ) usytuowanej w granicach działek o nr ew. 528 i 529/2 w Rudzie Wołoskiej, gm. Tomaszów Lubelski.

Działki przewidziane pod realizację inwestycji zlokalizowane są na terenie przeznaczonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Jarczów, pod tereny produkcyjne - lokalizacji elektrowni wiatrowych (PEW), tereny rolnicze (R) i tereny dróg wewnętrznych (KDW).

Na terenie gminy Jarczów nie są realizowane inne inwestycje polegające na budowie farm wiatrowych. Bezpośrednio od zachodniej strony przedmiotowej inwestycji w gminie Tomaszów Lubelski planowany jest park elektrowni wiatrowych o mocy 18 MW, złożony z 10 elektrowni wiatrowych o całkowitej wysokości 145 m n.p.t (miejscowości: Majdan Górny, Ruda Wołoska, Chorążanka oraz Przeorsk). Innymi inwestycjami związanymi z energetyką wiatrową są dwa projekty farm wiatrowych zlokalizowane w odległości ok. 14 km w gminie Tyszowce: 1) budowa farmy wiatrowej Tyszowce wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą w okolicy miejscowości Tyszowce, Mikulin, Kol. Mikulin i Kol. Dobużek (16 elektrowni wiatrowych o mocy do 2 MW i wysokości maksymalnej 160 m); 2) budowa zespołu z 13 elektrowni wiatrowych, o mocy pojedynczej turbiny do 2 MW i wysokości całkowitej 170 m w obrębie miejscowości Tyszowce. Ponadto, w odległości ok. 9 km w gminie Rachanie planowana jest budowa jednej elektrowni wiatrowej o mocy do 3 MW i wysokości do 190 m oraz w odległości ok. 12-13 km w gminie Lubycza Królewska - istnieje farma wiatrowa składająca się z czterech turbin w okolicy miejscowości Dęby. W okolicy tej miejscowości planowana jest budowa kolejnej farmy wiatrowej złożonej z sześciu turbin o mocy 300 kW każda.

Obszar planowanego przedsięwzięcia obejmuje uprawy polowe z niewielkimi płacami zadrzewień i roślinności kserotermicznej. Elementami przyrody najbardziej narażonymi na oddziaływanie zespołu elektrowni wiatrowych są ptaki i nietoperze. Przedmiotowe przedsięwzięcie zlokalizowane jest poza obszarami chronionymi na podstawie ustawy o ochronie przyrody. W sąsiedztwie znajdują się obszary sieci Natura 2000, tj.: OSO Zlewnia Górnej Huczwy PLB060017 - w odległości 0,9 km na północny wschód od analizowanej lokalizacji, OSO Dolina Sołokiji PLB060021 - w odległości ok. 2,8 km od analizowanej lokalizacji, OSO Dolina Szyszły PLB060018 - w odległości ok. 3,3 km od analizowanej lokalizacji. Planowane przedsięwzięcie usytuowane jest w części w granicach ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym PL141 Grzędy Buczyny Sokalskiej oraz w odległości ok. 1,2 km od ostoi ptaków PL158 Ostoja Mircze. Inne obszary ptasiej sieci Natura 2000 są dość znacznie oddalone od przedsięwzięcia, tj.: Roztocze PLB060012 (ok. 8 km na zachód), Puszcza Solska PLB060008 (ok. 14,5 km na południowy zachód), Ostoja Tyszowiecka PLB06011 (ok. 15 km na północ), Dolina Górnej Łabuńki PLB060013 (ok. 25 km na północny zachód).

W przedłożonym raporcie wpływ projektowanego przedsięwzięcia na faunę ptaków analizowano w kontekście możliwości wystąpienia zagrożeń, których skutki mogą powodować:

- niepokojenie ptaków lęgowych, odpoczywających, bądź zerujących co skutkować może utratą, bądź zmniejszeniem przestrzeni odpowiednich siedlisk życiowych dla ptaków, prowadząc do osłabienia ich populacji,

- ryzyko kolizji dla ptaków wykorzystujących przestrzeń powietrzną zarówno w okresie wiosennych i jesiennych migracji jak i lotów lokalnych populacji miejscowej (lęgowej i zimującej),
- efekt bariery dla ptaków migrujących jak i przelatujących między lęgówkami a żerówkami lub miejscami odpoczynku, co może zmuszać ptaki do pokonywania większych dystansów w celu ominięcia przeszkody, co następnie może wpłynąć na zwiększony wydatek energetyczny, a w konsekwencji może powodować np. niższy sukces lęgowy.

Analizę wpływu na faunę ptaków oparto na przedłożonych w raporcie wynikach monitoringu przedrealizacyjnego, wykonanego pod kierunkiem prof. dr hab. Piotra Tryjanowskiego przez zespół w składzie: Andrzej Łuczak, Agnieszka Graclik, Marcin Polak, Paweł Szewczyk, Marek Nieoczym, Marek Kołodziejczyk, Sylwester Aftyka, Przemysław Kunysz, Szymon Cios.

W ramach monitoringu przedrealizacyjnego określono:

1. skład gatunkowy oraz liczebności i zagęszczenia wybranych gatunków ptaków lęgowych na obszarze objętym planowaną inwestycją oraz w strefie buforowej (w promieniu 2 km od projektu - dla niektórych gatunków), wskaźniki liczebności pospolitych gatunków ptaków lęgowych oraz wykorzystanie przestrzeni projektowanej farmy wiatrowej przez wszystkie gatunki (niekoniecznie lęgowe) stwierdzane w okresie lęgowym;
2. skład gatunkowy oraz liczebności ptaków wykorzystujących przestrzeń powietrzną w obszarze planowanej farmy wiatraków (z określeniem wysokości tego wykorzystania);
3. skład gatunkowy, liczebności oraz sposób wykorzystania powierzchni planowanej farmy wiatrowej przez ptaki w okresie całego roku:
  - populacji ptaków zimujących stwierdzanych w okresie zimowym,
  - populacji migrujących - zarówno w okresie wiosny, jak i jesieni,
  - ptaków żerujących i odpoczywających w okresach tzw. koncentracji potęgowej.

Wykonano liczenia z punktów oraz na transektach, a także zmapowano stanowiska gatunków kluczowych, tj. gatunków rzadkich i średniolicznych. Zastosowana metodyka jest standardowa metodyką, stosowaną do celów tego typu analiz.

Opis oddziaływania na ptaki i obszary Natura 2000 przedstawiony w raporcie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oparty jest o wyniki przeprowadzonego monitoringu ornitologicznego, który prezentuje wyniki 39 kontroli podstawowych przeprowadzonych od dnia 30 września 2008 r. do 19 lutego 2009 r. oraz 7 kontroli w okresie od 11 maja do 4 lipca 2012 r. Wg informacji zawartej w raporcie z monitoringu ornitologicznego wykorzystano także jako dane uzupełniające, dodatkowe informacje przekazane przez Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne (LTO), Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) i Zamojskie Towarzystwo Przyrodnicze (ZTP) przeprowadzone wg metodyki porównywalnej z metodyką przyjętą dla monitoringu ornitologicznego inwestorskiego, będące wynikiem obserwacji i badań ornitologicznych, realizowanych w latach 2007-2010, w ramach trzech projektów: powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej Lasów Państwowych, monitoringu Ptaków Drapieżnych (koordynator: Komitet Ochrony Orłów na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska), monitoringu ostoi ptaków o randze międzynarodowej (koordynator: OTOP) oraz obserwacji ornitologicznych o randze eksploracyjnej gromadzonych na potrzeby opracowania monografii awifauny Zamojszczyzny.

Zakres badań ornitologicznych obejmował 4 moduły: badania punktowe liczebności i składu gatunkowego, badania natężenia wykorzystania przestrzeni powietrznej przez ptaki, cenzus lęgowych gatunków rzadkich i średniolicznych (tzw. gatunki kluczowe) oraz monitoring ptaków w protokole MPPL.

Wg raportu badania natężenia wykorzystania przestrzeni powietrznej przez ptaki prowadzono na punktach obserwacyjnych oddalonych od siebie o 1,5 km. Wiarygodność powyższej informacji została zakwestionowana przez Stowarzyszenie na Rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Przyrodniczego i Kulturowego Gminy Jarczów w Nedeżowie. W związku z powyższym dokonano analizy danych dotyczących rozmieszczenia punktów obserwacyjnych w kontekście wpływu na wyniki obserwacji i zwrócono się do Inwestora o uzupełnienia.

Z informacji zawartych w raporcie wynika, że na podstawie wstępnych prac terenowych jesienią 2008 roku zaproponowano lokalizację trzech punktów obserwacyjnych na obszarze planowanej farmy wiatrowej. W kolejnym roku ze względu na zmiany uprawowe na powierzchni, celem lepszej widoczności, punkty i transekty uległy lekkim modyfikacjom. Z analizy zamieszczonej w raporcie na ryc. 4. „Rozmieszczenie pól MPPL, transektów oraz punktów obserwacyjnych” wynika, że obserwacje w latach 2009-2010 prowadzono na 5 punktach obserwacyjnych i 5 transektach, natomiast w latach 2011-2012 na 3 punktach obserwacyjnych (P1-P3) w innych lokalizacjach oraz na 3 transektach (T1-T3). Punkty P1 i P2 z lat 2011-2012 oddalone są o około 2,5 km, punkty P2-P3 oddalone są o około 3,5 km, natomiast punkty obserwacyjne z lat 2009-2010 znajdują się w odległości nawet 4,0 -4,5 km. W uzupełnieniu raportu z dnia 22 marca 2013 r. Inwestor wyjaśnił, że wyznaczone punkty umożliwiały obserwacje całego obszaru przestrzeni powietrznej inwestycji, a „badany obszar był pokryty znacznie gęstszą siecią punktów i transektów w porównaniu do tego jak wykonuje się to w innych badaniach ornitologicznych”. W każdym miejscu liczenie trwało przynajmniej jedną godzinę i było wykonywane w godzinach rannych i przedpołudniowych, kiedy natężenie przelotu jest największe. W uzupełnieniu do raportu (pismo Znak: DZW/EWKI/40/2013 z dnia 22 marca 2013 r.) Inwestor doprecyzował, że „czas prowadzenia kontroli terenowych zależał od wschodu słońca, zatem prowadzenie obserwacji terenowych dostosowane było do okresu aktywności ptaków. W sezonie lęgowym badania rozpoczynano nawet o godz. 4.00 rano i kontynuowane do 11.30. Godziny rozpoczęcia prac zależały od sezonu, jak i warunków meteorologicznych panujących w trakcie badań, oraz co kluczowe - właśnie od samej aktywności ptaków (czasem trwały do godzin popołudniowych ok. 13.30, a część była wykonywana popołudniu 13-18.00), co jest standardem w badaniach ornitologicznych (np. program GIOŚ - Monitoring Ptaków Drapieżnych - str. 5-6, 10-11).”

Wg informacji w raporcie badania prowadzono w odniesieniu do 3 pułapów – do wysokości dolnego zakresu pracy śmigła (od ziemi do 50 m), w strefie pracy śmigła (od 50 do 150 m), powyżej śmigła w stanie wzniesienia (>150 m). Wysokość przelotu ptaków ustalano poprzez ich lokalizację względem punktów odniesienia, głównie napowietrznych linii energetycznych, drzew, a także stacji pomiarów siły wiatru. W raporcie uwzględniono obserwacje tylko tych osobników, dla których pułap przelotu ustalono z minimalną dokładnością 10 metrów.

Celem monitoringu przedrealizacyjnego było określenie składu gatunkowego oraz liczebności i zagęszczenia wybranych gatunków ptaków lęgowych na obszarze objętym planowaną inwestycją oraz w strefie buforowej (w promieniu 2 km od projektu – dla niektórych gatunków), ustalenie wskaźników liczebności pospolitych gatunków ptaków lęgowych oraz wykorzystanie przestrzeni projektowanej farmy wiatrowej przez wszystkie gatunki (niekoniecznie lęgowe) stwierdzone w okresie lęgowym, określenie składu gatunkowego oraz liczebności ptaków wykorzystujących przestrzeń powietrzną w obszarze planowanej farmy wiatrowej (z określeniem wysokości tego wykorzystania), określenie składu gatunkowego, liczebności oraz sposobu wykorzystania powierzchni planowanej farmy wiatrowej. W okresie całego roku przez populacje ptaków zimujących, populacje ptaków migrujących oraz ptaków żerujących i odpoczywających, określenie wpływu budowy oraz użytkowania farmy wiatrowej na poszczególne gatunki oraz grupy gatunków ptaków, opracowanie zaleceń dla minimalizacji ewentualnego negatywnego oddziaływania na ptaki oraz opracowanie wiarygodnego materiału służącego jako podstawa do monitorowania porealizacyjnego inwestycji.

Na podstawie uzyskanych danych z monitoringu dokonano analizy śmiertelności ptaków w wyniku kolizji, zmiany wzorców wykorzystania terenu, efektu bariery, bezpośredniej utraty siedlisk oraz fragmentacji i przekształcenia siedlisk.

Obliczono śmiertelność ptaków na podstawie wskaźników określonych w Wytycznych dotyczących ocen oddziaływania turbin wiatrowych na ptaki (Chylarecki, Kajzer, Polakowski, Wysocki, Tryjanowski i Wuczyński, 2011), zgodnie z którymi śmiertelność dla analizowanych farm wiatrowych w Ameryce Północnej i Europie kształtuje się na poziomie 0,1 osobnika ginącego rocznie w przeliczeniu na 1 MW zainstalowanej mocy farmy.

Wg ustaleń raportu, dla analizowanej farmy wiatrowej śmiertelność obliczona w osobnikach na 1 MW wynosi 4 os/rok (około 4 osobniki na rok), natomiast według wskaźnika kolizyjności na 1 turbinę kształtuje się na poziomie 0,1 os/rok, co dla przedmiotowej farmy daje śmiertelność na poziomie 1,7

ptaka na rok (około 2 osobniki na rok). Wskaźnik kolizyjności ma charakter statystyczny i może być traktowany wyłącznie jako wskaźnik możliwej śmiertelności.

Z ustaleń raportu wynika, że nie nastąpi zmiana wzorców wykorzystania terenu. Na terenie planowanej farmy wiatrowej oraz w badanej okolicy nie stwierdzono występowania lęgów ptaków blaszkodziobych (najmocniej na obecność turbin reagują blaszkodziobe i siewkowe (Chylarecki, Kajzer, Polakowski, Wysocki, Tryjanowski i Wuczyński, 2011). Zaobserwowano podczas rocznych badań przelot stad gęsi oraz czajek jednak nie zaobserwowano by żerowały na badanej powierzchni.

Podobnie, z ustaleń raportu ooś wynika, że nie wystąpi efekt bariery. Uzyskane wyniki badań wskazują, że liczebności i przemieszczenia ptaków na terenie planowanej farmy wiatrowej są charakterystyczne dla ubogich fragmentów krajobrazu rolniczego, głównie pól uprawnych. Zaskakujące są niskie pułapy przelotu ptaków na tej powierzchni, co może wskazywać głównie na przemieszczenia żerowiskowe, a nie typowo migracyjne. Zatem odbywają się one poniżej poziomu operacyjnego śmigieł.

Bezpośrednia utrata, fragmentacja i przekształcanie siedlisk, wg ustaleń raportu ooś nie będzie mieć istotnego znaczenia dla bytowania ptaków. Turbiny wiatrowe planowane są do realizacji na terenach użytkowanych obecnie jako grunty rolne. Utracie będą podlegały fragmenty pól, które przeznaczone zostaną pod lokalizację fundamentów turbin oraz dróg dojazdowych, które nie przedstawiają większej wartości przyrodniczej. Wg uzupełnienia do raportu z dnia 22 marca 2013 r. odnosząc się do potencjalnych skutków negatywnego oddziaływania skumulowanego na populację orlika krzykliwego wyjaśniono, że „nastąpi wykluczenie lub utrudnienie dostępu do żerowisk; jednakże wykluczenie to będzie na bardzo niskim poziomie.

Według ustaleń raportu ooś „z punktu widzenia liczebności awifauny, składu gatunkowego i charakterystyki pułapu przelotu, po wyłączeniu najcenniejszych fragmentów związanych głównie z obecnością zadrzewień śródpolnych, nie ma przeciwwskazań do lokalizacji wskazanej inwestycji”, co należy rozumieć jako brak negatywnego, w tym znaczącego wpływu na ptaki.

Z analizy raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko wynika, że w wyniku inwestorskiego monitoringu ornitologicznego na terenie planowanego przedsięwzięcia stwierdzono łącznie ponad 98 gatunków ptaków, w tym 90 gatunków objętych ochroną ścisłą, 4 objętych ochroną częściową i 4 gatunków łownych, z tego 15 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 1 z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt.

Awifauna tego obszaru jest reprezentowana przez gatunki typowe dla krajobrazu rolniczego Lubelszczyzny. Analizowano cenzus gatunków rzadkich i średniolicznych w celu wykrycia jak największej ilości ich stanowisk. Wśród gatunków ptaków stwierdzonych na analizowanym obszarze szczególną uwagę zwrócono na gatunki o niekorzystnym statusie ochronnym (załącznik I dyrektywy ptasiej, Polska Czerwona Księga Zwierząt) oraz uważane za kolizyjne z farmami wiatrowymi, tj.:

- Błotniak łąkowy i błotniak stawowy - stanowiska lęgowe w znacznej odległości od najbliższej turbiny, przeloty poniżej łopat wirnika,
- Błotniak zbożowy - dwukrotna obserwacja, obszar przedsięwzięcia nie jest intensywnie wykorzystywany,
- Bocian biały - analizę oparto na wynikach prac naukowych znanych z literatury (Mockel i Wesner 2007), wykazujących brak różnic w sukcesie lęgowym bociana białego przed budową i po jej uruchomieniu farmy wiatrowej Duben w Branderburgii, poza tym z analiz wynika marginalne znaczenie obszaru farmy dla populacji bocianów,
- Czapla siwa - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Czczotka - większość stwierdzeń na niekolizyjnej wysokości, gatunek nie jest zaliczany do kolizyjnych, obszar farmy nie jest użytkowany przez gatunek,
- Derkacz - pojedyncza obserwacja, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Drzemlik - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,

- Dudek - pojedyncze obserwacje, brak występowania typowych siedlisk, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Dzieciół czarny - jednorazowa obserwacja, obszar farmy nie jest użytkowany przez gatunek,
- Gąsiorek - wszystkie przeloty na bezkolizyjnej wysokości, koncentracja aktywności wokół zakrzewień,
- Kobuz - wszystkie przeloty na bezkolizyjnej wysokości, gatunek nie zaliczony do kolizyjnych,
- Kobczyk - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Kulig wielki - pojedyncza obserwacja, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Ortolan - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Przepiórka - porusza się przy powierzchni, gatunek nie zaliczany do kolizyjnych,
- Siewka złota - nie stwierdzono miejsc koncentracji, przeloty na bezkolizyjnej wysokości,
- Świergotek polny - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Turkawka - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Żołna - pojedyncze obserwacje, obszar farmy nie jest intensywnie użytkowany przez gatunek,
- Żuraw - niewielka liczba stwierdzeń, przeloty na bezkolizyjnej wysokości.

Zgodnie z informacją przekazaną przez RDOŚ w Lublinie, w buforze 15 km bytuje łącznie ok. 20 par orlika krzykliwego, dla 7 stanowisk na podstawie decyzji RDOŚ w Lublinie wyznaczono miejsca rozrodu i regularnego występowania. Orlik krzykliwy stanowi przedmiot ochrony położonych w sąsiedztwie obszarów ptasich Natura 2000, a także należy do gatunków kluczowych ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym.

Według raportu z monitoringu ornitologicznego orlik krzykliwy „został stwierdzony w trakcie sezonu lęgowego 3 razy na punktach obserwacyjnych (0,17 os/h obserwacji) oraz 10 razy na transektach (0,28 os/km transektu). Dodatkowo odnotowano 5 osobników w trakcie sezonu polęgowego na transektach obserwacyjnych (0,11 os/km transektu)”. W uzupełnieniu do raportu z dnia 22 marca 2013 r. inwestor potwierdza, że „podczas monitoringu orlik wystąpił 18 razy, czyli przelatywał przez dany obszar”. Ponadto, według informacji zawartej w raporcie ornitologicznym w trakcie badań uzupełniających w 2012 roku zlokalizowano stanowisko lęgowe orlika krzykliwego w okolicy miejscowości Gródek i zidentyfikowano także żerowiska orlika (głównie obszary łąk), które zostały zaznaczone na mapce w tekście (na północ od strefy lęgowej). Wg informacji zawartej w ww. raporcie zrezygnowano z lokalizacji turbiny nr 19, która to umiejscowiona była na trasie prowadzącej do atrakcyjnych żerowisk zlokalizowanych w okolicy miejscowości Gródek (na północny-wschód od stanowiska lęgowego), natomiast pozostałe turbiny chociaż położone bliżej stanowiska lęgowego niż turbina nr 19 położone są na terenach nie wykorzystywanych intensywnie przez orlika jako żerowisko. W raporcie z monitoringu ornitologicznego oszacowano potencjalne oddziaływanie farmy wiatrowej na orlika krzykliwego wykorzystując metodę badania dodatkowej śmiertelności (Metoda szacowania PBR = dopuszczalnego poziomu pozyskania). Do analizy przyjęto lokalną populację orlika określoną na 12 par lęgowych ustaloną wg danych LTO, informacji w SDF obszarów Natura 2000, dodatkowo zweryfikowane analizą mapy w Wójciak et al. 2005) i informacjami dostępnymi z Komitetu Ochrony Orłów. Według uzupełnień inwestora do raportu ooś (pismo Znak: DZW/EWKI/02/2013 z dnia 9 stycznia 2013 r. oraz pismo Znak: DZW/EWKI/40/2013 z dnia 22 marca 2013 r.) Wynika, że przyjęto strefę oddziaływania 20-25 km i dla tej strefy określono populację lokalną na 12 par.

W wyniku dokonanych w raporcie wyliczeń dla populacji lokalnej 12 par wyklucza się negatywny udokumentowany wpływ na żywotność populacji orlika, przy założeniu stabilności siedliskowej i niewielkim prawdopodobieństwie zjawisk o charakterze katastrof ekologicznych (np. bardzo zimna wiosna, susza w Afryce, problemy na wędrówkach). Wg raportu uznano za „dodatkową akceptowalną śmiertelność w kolizjach z turbinami na poziomie 0,27 orlika na rok, czyli 1 orlik na około 4 lata

powinien ginąć w wyniku kolizji. Przy tym rozmiarze farmy i wykorzystaniu przestrzeni powietrznej można wykluczyć tak pesymistyczny scenariusz. Maksymalna szacowana śmiertelność - ze względu na położenie żerowisk i sposoby przemieszczeń ptaków - jest bowiem na poziomie przynajmniej 10-krotnie niższym”.

W uzupełnieniu do raportu z dnia 22 marca 2013 r. odnosząc się do wpływu skumulowanego na populację orlika krzykliwego Inwestor wyjaśnia: „nastąpi wykluczenie lub utrudnienie dostępu do żerowisk, jednakże wykluczenie to będzie na bardzo niskim poziomie.

Z ustaleń raportu oś wynika, że „badany obszar charakteryzuje się typową awifauną charakterystyczną dla Lubelszczyzny. Stwierdzono duży zestaw gatunków ptaków, lecz jest to raczej pochodną intensywnych obserwacji ornitologicznych na tym terenie, niż jego rzeczywistej atrakcyjności. Potwierdzeniem tego jest występowanie gatunków rzadkich i nielicznych tylko w trakcie pojedynczych obserwacji”. W odniesieniu do wyników badań w protokole MPPL podsumowuje się, że „zaobserwowana liczba osobników pozwala na stwierdzenie, że badane obszary są mniej atrakcyjne żerowiskowo dla ptaków w sezonie lęgowym, niż tereny położone na obszarach referencyjnych. Różnice te wynikają najprawdopodobniej ze struktury krajobrazu na badanej farmie, który nie oferuje wyjątkowych zasobów pokarmowych dla par lęgowych i ich potomstwa”.

Wg podsumowania wyników badań w raporcie z badań ornitologicznych „zebrane dane naukowe wskazują, że projekt inwestycji w planowanym miejscu może być realizowany i nie będzie wywierał istotnego negatywnego wpływu na populacje ptaków.

Ustalenia ww. opracowania eksperckiego, ze względu na przyjętą w raporcie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko metodykę odwoływania się do opracowań eksperckich stanowiących załączniki, są ustaleniami raportu w zakresie oddziaływania na ptaki oraz oddziaływania na obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.

Raport wskazuje na konieczność przeprowadzenia monitoringu porealizacyjnego. Winien to być przynajmniej 2-letni monitoring, rozpoczęty po rozpoczęciu eksploatacji całej farmy wiatrowej obejmujący: określenie liczebności gatunków gniazdujących na terenie objętym przedsięwzięciem, przeprowadzone w sezonie lęgowym (od początku maja do końca czerwca); identyczne jak wyżej badanie, przeprowadzone na obszarze porównawczym, na którym przeprowadzono takie badanie w ramach monitoringu przedrealizacyjnego; badanie kolizyjności ptaków i nietoperzy z turbinami wiatrowymi, w sposób pozwalający na dostrzeżenie wszystkich martwych i rannych ptaków i nietoperzy; ocenę błędu w badaniu kolizyjności, wynikającego ze zbierania martwych zwierząt przez padlinożerców; opis reakcji gatunków migrujących i żerujących na terenie farmy wiatrowej na eksploatację farmy wiatrowej. Ww. monitoring będzie równocześnie monitoringiem wpływu inwestycji na obszary Natura 2000”.

Orliki krzykliwe gnieźdzą się w różnej wielkości kompleksach leśnych, a znane są przypadki gniazdowania nawet w śródpolnych kępach drzew („Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 - podręcznik metodyczny. Ptaki (część I) tom 7” Gromadzki 2004 r. Ministerstwo Środowiska. Warszawa oraz „Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasią” Chylarecki P, Sikora A. Cenian Z. 2009. GIOŚ. Warszawa). Gatunek preferuje lasy mieszane powyżej 80 lat o rozdrobnionej strukturze (fragmentacja płatów), wielopiętrowe o dość luźnym zwarcu koron o zróżnicowanym skraju (strefa ekotonowa z nieużytkami lub ekstensywnie użytkowanymi łąkami). Orliki najchętniej polują w mozaikowo ukształtowanym krajobrazie rolniczym, a wyraźnie unikają rozległych monokultur.

Śródpolne i śródłukowe różnej wielkości kompleksy leśne międzyrzecza Bugu i Huczwy, w tym w sąsiedztwie terenu planowanego pod farmę wiatrową, są miejscami gniazdowania orlika krzykliwego, a otaczające pola i łąki są żerowiskami.

Rozmiary terytoriów („Monitoring ptaków lęgowych Poradnik metodyczny dotyczący gatunków chronionych Dyrektywą Ptasią” Chylarecki P, Sikora A. Cenian Z. 2009. GIOŚ. Warszawa) wahają się między 5-15 km² w bardzo dobrych warunkach siedliskowych a 20-30 km² w warunkach słabszych, a

nawet 170 km² w skrajnie niesprzyjających. Rozmiary rewiru wykorzystywanego przez ptaki różnią się w poszczególnych latach, a także porach roku, co wskazuje na silny związek z dostępnością odpowiedniej liczby pokarmu. W okresie dorastania piskląt przeciętne wielkości terytoriów mogą wzrastać nawet 5-krotnie (25-75km²). Samce w poszukiwaniu pokarmu oddalają się czasami nawet powyżej 5-10 km (a nawet 12km) od gniazda, choć zazwyczaj ich stałe łowiska oddalone są o 2-3 km.

W strefie do 3 km od planowanych lokalizacji budowli Jarczów bytują około 4 pary orlika krzykliwego (ok. 3 km od EW20, ok.1 km od EW18 i EW17, ok.2,5 km od EW10 i około 3 km od EW28). W ocenie RDOŚ w Lublinie, ze względu na zróżnicowanie wykorzystania żerowisk uwarunkowane naturalnie ekologią gatunku (np. zmianami dynamiki aktywności ptaków, istnieniem lub brakiem sukcesu lęgowego, itd.), a także sposobem użytkowania ziemi (struktura upraw), okres monitoringu porealizacyjnego w odniesieniu do tego gatunku powinien wynosić co najmniej 5 lat od uruchomienia farmy. Wyniki powinny być analizowane na bieżąco i na ich podstawie - w sytuacji zbyt dużej kolizyjności orlika krzykliwego zagrażającej stabilności populacji - powinny być podejmowane działania minimalizujące. W sytuacji, gdy zaistnieje potrzeba zastosowania działań minimalizujących, wskazane może być wykonanie raportu po każdym sezonie trwania monitoringu porealizacyjnego i bez zbędnej zwłoki przedkładania go Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska.

Za szczególnie istotną uznano ocenę oddziaływań skumulowanych na populacje ptaków szponiastych, w szczególności orlika krzykliwego wynikające z ograniczenia dostępności lub wykluczenia rozległych żerowisk oraz kolizyjności z budowlami, co najmniej przez projektowane farmy, dla których prowadzone są postępowania środowiskowe tj. projektowane farmy Tomaszów, Tyszowce, Lubycza Królewska (Dęby), elektrownia gm. Rachanie. W uzupełnieniu informacji Inwestor dokonał wyliczeń śmiertelności dla wskazywanych 22 par bytujących w buforze 15 km od farm Jarczów i Tomaszów, nie uwzględnił natomiast farmy Tyszowce. Ustalono, że bezpieczny poziom pozyskania wynosi 0,501 osobnika/rok, czyli 1 orlik na 2 lata mógłby się rozbić o turbinę bez szkody dla funkcjonowania populacji.

W opinii RDOŚ Lublin ewentualna kumulacja oddziaływań nie spowoduje znaczącego negatywnego wpływu na populację lokalną orlika krzykliwego, pomimo, że w zasięgu potencjalnego oddziaływania może znajdować się znacząca część tej populacji. Oddziaływania będą zmieniać się w miarę oddalania się od budowli.

Organizacje ekologiczne (Towarzystwo Ochrony Przyrody i Krajobrazu w Zgorzelcu, stowarzyszenie na Rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Przyrodniczego i Kulturowego Gminy Jarczów w Nedeżowie) złożyły uwagi do raportu. Nie przedłożyły natomiast konkretnych dowodów potwierdzających prezentowane informacje, w tym większego niż wskazuje raport wykorzystania przestrzeni farmy i obecności na tym obszarze żerowisk orlików krzykliwych. Przekazane informacje nie dowodzą prawdopodobieństwa znaczącego negatywnego oddziaływania na orlika krzykliwego, co jednocześnie nie wyklucza wystąpienia potencjalnego negatywnego oddziaływania (niższych poziomów) na ww. gatunek i inne szponiaste, w tym bociany białe, bardzo licznie bytujące w otoczeniu, i jak informuje w swoim wystąpieniu Stowarzyszenie na Rzecz Mieszkańców oraz Ochrony Środowiska Przyrodniczego i Kulturowego Gminy Jarczów w Nedeżowie, okresowo intensywnie żerujące na polach w okresach koszenia upraw lub orki (wyniki przedłożonego przez Inwestora monitoringu, nie potwierdzają tego twierdzenia).

RDOŚ stwierdza, że wnioski eksperckie dotyczące monitoringu porealizacyjnego są prawidłowe i uwzględnia je w warunkach środowiskowych realizacji przedsięwzięcia.

Planowane przedsięwzięcie nie będzie zlokalizowane na obszarze specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, ale w bliskim ich sąsiedztwie. Z analizy załącznika do raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko pt. „Raport o oddziaływaniu na integralność, spójność i przedmiot ochrony obszarów

Natura 2000” wynika, że na wstępnym etapie oceny uwzględniono wszystkie obszary SOO i OSO Natura 2000 leżące w promieniu ok. 25 - 30 km od przedsięwzięcia, co do których istniało przypuszczenie, że przedsięwzięcie może powodować na nie znaczące negatywne oddziaływania (Pastwiska nad Huczwą PLH060014, Dobużek PLH060039, Adelina PLH060084, Dolina Sieniochy PLH060025, Kazimierówka PLH060088, Posadów PLH060073, Lasy Dołhobyczowskie PLH060103, Dolina Górnej Siniochy PLH060086, Dolina Szyszły PLH060042, Lasy Mirczańskie PLH060104, Popówka PLH060016, Tarnoszyn PLH060100, Łabunie PLH060080, Borowa Góra PLH060070, Żurawce PLH060029, Suśle Wzgórza PLH060019, Doliny Łabuńki i Topornicy PLH060087, Bródek PLH060085, Ostoja Tyszowiecka PLB060011, Zlewnia Górnej Huczwy PLB060017, Dolina Szyszły PLB060018, Dolina Sołokiji PLB060021, Roztocze PLB060012, Dolina Górnej Łabuńki PLB060013, Zarośle PLH060028, Horyniec PLH180017, Minokąt PLH 060089, Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034, Uroczyska Roztocza Wschodniego PLH060093, Puszcza Sol ska PLB060008, Św. Roch PLH060022, Uroczyska Lasów Adamowskich PLH060094). Uwzględniono również Obszary IBA jako potencjalne obszary Natura 2000 tj. PL141 Grzędy Buczyny Sokalskiej i PL158 Ostoja Mircze.

Ocenie podlegały te gatunki i siedliska, które są przedmiotem ochrony na tych obszarach, a więc ich status ochrony w Standardowym Formularzu Danych dla danego obszaru określony został kategorią A, B lub C. Jeżeli któryś z gatunków spełniających te kryteria na istniejących obszarach Natura 2000, pozostających w zasięgu oddziaływań parku elektrowni wiatrowych Jarczów (PEW Jarczów), został stwierdzony na obszarze planowanego przedsięwzięcia w monitoringach przedrealizacyjnych, dla takiego gatunku określono czy przedsięwzięcie może powodować wobec niego znaczące oddziaływania. Ocena skali wpływu na populacje ptaków będące przedmiotem ochrony na obszarach Natura 2000 pozostających w strefie potencjalnego wpływu PEW Jarczów opierała się na analizie wg kryterium korzystnego stanu ochrony, kryterium zasięgu, kryterium trwałości populacji oraz kryterium wielkości populacji, a także na analizie sposobu wykorzystania terenu planowanej farmy przez osobniki chronionych populacji: występowanie stanowisk lęgowych populacji będących przedmiotem ochrony w strefach oddziaływań danego przedsięwzięcia, częstość żerowania na danym terenie i znaczenie danego terenu dla trwałości i jakości bazy pokarmowej danej populacji, sposób wykorzystania przestrzeni powietrznej farmy przez poszczególne osobniki chronionych populacji - wysokość przemieszczania się, kierunki i charakter przemieszczania się (lokalny czy migracyjny) oraz występowanie miejsc wypoczynkowych w strefie oddziaływania przedsięwzięcia i ich znaczenie dla ekologii populacji będących przedmiotem ochrony.

W pierwszym etapie oceny uznano, że brak prawdopodobieństwa negatywnego, w tym znaczącego oddziaływania na siedliska w obszarach Natura 2000, natomiast przedmiotem oddziaływania mogą być głównie ptaki i nietoperze. W związku z powyższym dalsze analizy prowadzono w odniesieniu do najbliższej położonych względem rozpatrywanego przedsięwzięcia obszarów specjalnej ochrony ptaków sieci Natura 2000, tj. Zlewnia Górnej Huczwy PLB060017 (ok. 1 km na północ), Dolina Szyszły PLB060018 (ok. 3 km na południowy wschód) oraz Dolina Sołokiji PLB060021 (ok. 3 km na południowy zachód). W ocenie wzięto dodatkowo pod uwagę obszary sieci Natura 2000 dość znacznie oddalone od Przedsięwzięcia, tj.: Roztocze PLB060012 (ok. ok. 8 km na zachód), Puszcza Sol ska PLB060008 (ok. 14,5 km na południowy zachód), Ostoja Tyszowiecka PLB060011 (ok. 15 km na północ), Dolina Górnej Łabuńki PLB060013 (ok. 25 km na północny zachód).

Ocena oparta została na wynikach monitoringu ornitologicznego. Na ich podstawie ustalono, że negatywne oddziaływanie przedsięwzięcia może dotyczyć ośmiu gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony co najmniej jednego z ww. obszarów Natura 2000: *Aquila pomarina* (orlik krzykliwy) - gatunek wymieniony Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Ciconia ciconia* (bocian biały) - gatunek wymieniony Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Crex crex* (derkacz) - gatunek wymieniony Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Dryocopus martius* (dzięcioł czarny) - gatunek wymieniony Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Lanius collurio* (gąsiorek) - gatunek wymieniony Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Acrocephalus schoenobaenus* (rokitniczka) - gatunek zaliczony do regularnie występujących ptaków

migrujących nie wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Merops apiaster* (żołna) - gatunek zaliczony do regularnie występujących ptaków migrujących nie wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, *Motacilla cinerea* (pliszka górska) - gatunek zaliczony do regularnie występujących ptaków migrujących nie wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Analizę przeprowadzono w celu wykazania czy oddziaływania przedsięwzięcia mogą przybrać skalę oddziaływań znaczących, a więc trwale pogarszających właściwy stan ochrony siedlisk oraz gatunków ptaków i nietoperzy, dla których ochrony zostały utworzone obszary Natura 2000. Według ustaleń raportu nie przewiduje się możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania PEW Jarczów na ww. gatunki, będące przedmiotem ochrony wskazanych wyżej obszarów, a także na integralność obszarów Natura 2000 i spójność sieci. Przy ocenie brano pod uwagę również oddziaływanie skumulowane z przedsięwzięciami (projektowane farmy wiatrowe Tyszowce - 16 turbin, elektrownia wiatrowa Rachanie -1 turbina, Tomaszów Lubelski - 10 turbin oraz Lubycza Królewska - 4 turbiny istniejące i 6 projektowanych). Również nie przewiduje się, aby farma wiatrowa Jarczów pojedynczo oraz w powiązaniu z innymi farmami wiatrowymi powodowała znaczące oddziaływania na spójność i integralność okolicznych obszarów Natura 2000 oraz na gatunki ptaków będące przedmiotem ich ochrony.

Wg informacji zawartych w raporcie układ i rozmieszczenie przestrzenne turbin są maksymalnie korzystne z punktu widzenia ochrony awifauny (ze względu na zidentyfikowaną kolizyjność z wymogami ochrony najbliższej bytującej pary orlika krzykliwego - poza obszarami Natura 2000, w których stanowi przedmiot ochrony - Inwestor podjął decyzję o rezygnacji z budowy z turbiny nr 19).

Wg opracowania eksperckiego, analiza oddziaływania przedsięwzięcia w stosunku do pozostałych stwierdzonych gatunków stanowiących przedmiot ochrony w obszarach Natura 2000 nie wykazała prawdopodobieństwa negatywnego znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000, w tym na właściwy stan ochrony gatunków i ich siedlisk, a także na integralność i spójność tych obszarów. Gatunki były obserwowane sporadycznie i pojedyncze osobniki lub w liczbie kilku (derkacz i dzięcioł czarny - pojedyncze obserwacje, żołna, pliszka górska - 2 osobniki, rokitniczka -2-4 pary, gąsiorek 17 osobników na transektach w sezonie lęgowym i 10 osobników na transektach w sezonie pozalęgowym, bocian biały stwierdzony w trakcie sezonu wiosennego - 5 osobników (0,07 os/km transektu), podczas okresu lęgowego 6 osobników na punktach obserwacyjnych (0,33 os/h obserwacji) i 8 osobników na transektach (0,23 os/km transektu) oraz obserwowano również trzykrotnie podczas koncentracji pólęgowej na transektach (0,07 os/km transektu)). Przedsięwzięcie nie obejmuje siedlisk ważnych dla bytowania ww. gatunków ani nie jest zlokalizowane na ich trasach migracyjnych. Wyniki analiz własnych RDOŚ są zbieżne z powyższymi ustaleniami.

Z informacji zawartych w załączniku do raportu odnoszącego się do monitoringu chiropterologicznego wynika, że metodyka badań została oparta na Tymczasowych wytycznych dotyczących oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze (na rok 2009), powstałych na podstawie publikacji Rodriguez at al. (2008), przedstawiającej założenia Rezolucji 5.6 Konwencji EUROBATS, której stroną jest Polska. W przeprowadzonych badaniach wystąpiły jednak odstępstwa od metodyki, na które RDOŚ w trakcie weryfikacji raportu zwrócił uwagę. W uzupełnieniu do raportu z dnia 9 stycznia 2013 roku Inwestor wyjaśnił, że „wybór dat kontroli był przede wszystkim podyktowany charakterystyką miejsca - krajobraz rolniczy. Zagęszczenia z okresu czerwiec i lipiec nie wskazywały, że teren jest ważny dla nietoperzy i stąd w okresie późnego lata i jesieni zmniejszono liczbę kontroli (wszak za liczebności w tych okresach odpowiada głównie liczba samodzielnie latających młodych), a wykonano je w innych terminach, tak właśnie by ewentualnie zdiagnozować inne walory chiropterologiczne farmy wiatrowej”. Tym samym uznano, że modyfikacja metodyki badań w części dotyczącej terminów i liczby kontroli nie rzutuje negatywnie na wyniki monitoringu nietoperzy, które są wystarczające do prawidłowej oceny oddziaływania związanego z planowaną inwestycją farmy wiatrowej.

Z analizy ww. opracowania eksperckiego wynika, że główną metodą stosowaną w badaniach był nasłuch detektorowy, połączony z rejestracją wydawanych przez nietoperze ultradźwięków oraz ich późniejszą analizą komputerową. Nasłuchy detektorowe prowadzono w okresie szczytu aktywności nietoperzy (w czasie 3-4 godzin po zachodzie słońca), na 3 stałych transektach (podzielonych na 6 podtransektów o długości 9 km) obejmujących farmę Jarczów oraz farmę Tomaszów. Transekty oprócz terenów przeznaczonych pod elektrownie wiatrowe obejmowały także swoim zasięgiem okoliczny teren (miejsca żerowiskowe oraz potencjalne kryjówki). Teren kontrolowano z częstotliwością 1-6 wizyt w miesiącu. Stopień aktywności wyznaczano dla każdego odcinka transektu i punktu z osobna, i na ich podstawie wyliczano kolizyjność poszczególnych turbin. Przy ocenie kolizyjności turbin posłużono się skalą aktywności z progami, przy przekroczeniu których, należy podjąć odpowiednie środki zaradcze (Dürr T. (2007), Möglichkeiten zur Reduzierung von Fledermausverlusten an Windenergieanlagen in Brandenburg. *Nyctalus* 12, 2-3: 238-252): niska aktywność od 0 do 1,6 osobnika na godzinę; średnia aktywność od 1,6 do 3,5 - wskazane okresowe wyłączanie turbin; wysoka aktywność od 3,5 do 5,9 - zmiana lokalizacji turbin lub całonocne, okresowe wyłączenia oraz bardzo wysoka aktywność powyżej 5,9 - zmiana lokalizacji turbin. Posiłkowano się również współczynnikami kolizyjności opracowanymi wg kryteriów przedstawionych w innych pracach z zakresu badań kolizyjności nietoperzy z turbinami wiatrowymi (M., Dubourgh-Savage J., Goodwin & C. Harbusch (2008). Guidelines for consideration of 15 bats in wind farm projects. UNEP, EUROBATS. Bonn.).

Według informacji ww. opracowania eksperckiego, na obszarze projektowanej farmy wiatrowej pomimo prowadzenia specjalnie dedykowanych kontroli nie stwierdzono zimowych schronień nietoperzy (*hibernaculum*), ani letnich koloni rozrodczych. W trakcie prac detektorowych stwierdzono 6 gatunków nietoperzy (Gacek brunatny *Plecotus auritus*; Nocek Natterera *Myotis nattereri*; Borowiec wielki *Nyctalus noctula*; Mroczek późny *Eptesicus serotinus*; Karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*; Mopek *Barbastella barbastellus*), co stanowi 33% (N = 18) chiropterofauny województwa. Ponadto w terenie stwierdzano nietoperze, których przynależności gatunkowej nie udało się ustalić, jednakże zgrupowanie miało bardzo niestabilną strukturę gatunkową i było zdominowane przez dwa gatunki - mroczka późnego *Eptesicus serotinus* i borowca wielkiego *Nyctalus noctula*, które łącznie stanowiły około 90% wszystkich stwierdzeń oznaczonych do gatunku.

Według wyników monitoringu prowadzonego przez ekspertów, skład gatunkowy chiropterofauny terenu planowanej farmy jest stosunkowo ubogi (6 gatunków) i obszar ten jest przez nietoperze wykorzystywany w dość niewielkim stopniu, zwłaszcza biorąc pod uwagę niezbyt korzystne warunki siedliskowe. Uznano, że wg wskazówek Dürra (2007) badany obszar - zwłaszcza na tle okolic - należy uznać za teren o relatywnie niewielkim znaczeniu dla tych ssaków, choć lokalnie ich zagęszczenia mogą być wyższe, co zostało uwzględnione w planach rozmieszczenia turbin (zalecenie odsunięcia o 200 m turbin od lasów). Według oceny eksperckiej wybrany do realizacji wariant z punktu widzenia występowania i liczebności nietoperzy jest ze względu na położenie najbardziej korzystny dla środowiska do realizacji. Wynika to z lokalizacji turbin w najmniej wykorzystywanych fragmentach powierzchni przez nietoperze, a zatem charakteryzuje się najmniejszą potencjalną kolizyjnością, jak i najmniejszym zakłócaniem żerowisk nietoperzy na tym obszarze. Na etapie eksploatacji wskazuje się na potrzebę działań minimalizujących potencjalną kolizyjność np. unikanie oświetlania turbin światłem białym i migającym (Zeller i in. 2009) - zaleca się jednak zastosowanie światła o minimalnej wymaganej przepisami mocy oraz ograniczenie do minimum błysków na minutę (oświetlenie powinno być jak najmniej widoczne z ziemi).

Pomimo, że stwierdzono niskie wykorzystywanie terenu przez nietoperze w opracowaniu eksperckim, ocenie organu istnieje potrzeba weryfikacji prognozy i przeprowadzenia monitoringu porealizacyjnego. Wg raportu eksperckiego monitoring nietoperzy powinien być prowadzony przez minimum 3 sezony, w okresie pierwszych pięciu lat (w tym obowiązkowo w pierwszym roku) od momentu uruchomienia farmy. Badania w ramach monitoringu porealizacyjnego powinny

obejmować badanie aktywności oraz śmiertelności nietoperzy. W przypadku badania aktywności nietoperzy wg wskazań raportu należy zastosować rejestrację automatyczną, prowadzoną z powierzchni ziemi, z zastosowaniem detektorów umożliwiających długotrwałe nasłuch stacjonarne. Liczba i rozmieszczenie takich punktów nasłuchowych będzie uzależniona od ostatecznego rozmieszczenia turbin.

W przypadku stwierdzenia aktywności nietoperzy należy obserwować ich rodzaje i formy przemieszczeń (np. wędrówka, przeloty żerowiskowe, przeloty do miejsc rozrodu) ze wskazaniem kierunków geograficznych. Umożliwi to także dokładniejszą analizę wpływu powstania inwestycji na obszary Natura 2000. Przy czym należy szczególnej kontroli poddać potencjalny zakres przemieszczeń 3 gatunków: mopka, mroczka posrebrzanego i gacka brunatnego. Ponadto możliwe jest zanotowanie nocka Bechsteina *Myotis bechsteinii* i nocka dużego *Myotis myotis*. W tym przypadku ich przemieszczenia należy także poddać krytycznym obserwacjom z notowaniem szczegółów występowania i przemieszczeń zwłaszcza w kierunku obszarów Natura 2000.

W przypadku badania śmiertelności nietoperzy, poszukiwania martwych nietoperzy należy przeprowadzać w odstępach 5-dniowych, co najmniej w okresach 1 kwietnia - 15 maja, 15 czerwca - 15 lipca, 1 sierpnia - 1 października, co daje łącznie ok. 33 kontrole. Badania śmiertelności wymagają na każdej farmie dodatkowo co najmniej 2-krotnej kontroli skuteczności odnajdowania ofiar, przeprowadzonych w okresie maj-czerwiec i lipiec - sierpień w danym miejscu i przez dany zespół oraz szybkości ich znikania z powierzchni (metody takich kontroli opisane są np. przez: Arnett i in. 2005, Arnett i in. 2009, Brinkmann 2006, Schmidt i in. 2003). W przypadku jeśli zaszła istotna zmiana, mogąca mieć znaczenie dla skuteczności odnajdowania ofiar (np. zmiana sposobu zagospodarowania istotnej części badanej powierzchni lub zmiana zespołu prowadzącego badania), kontrolę tę należy powtórzyć.

Według ustaleń raportu, jeśli monitoring porealizacyjny wykaże wysoki śmiertelność, po jego zakończeniu lub nawet w trakcie jego trwania niezbędne będzie wprowadzenie odpowiednich, dodatkowych turbin działań minimalizujących. Ze względu na możliwe korekty w działaniach minimalizujących, wskazane może być wykonanie raportu po każdym sezonie trwania monitoringu porealizacyjnego. Dodatkowo podczas budowy farmy konieczny jest nadzór przyrodniczy, w tym wypadku chiropterologiczny, obejmujący co najmniej 4-krotną kontrolę terenu budowy. Sprawozdania z każdego pełnego okresu rocznego monitoringu należy przedstawiać Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie.

RDOŚ uważa, że wnioski eksperckie dotyczące porealizacyjnego monitoringu chiropterologicznego są prawidłowe i uwzględnia je w warunkach środowiskowych realizacji przedsięwzięcia.

Z raportu z inwentaryzacji przyrodniczej, obejmującej florę i siedliska przyrodnicze, stanowiącego załącznik do raportu ooś wynika, że w trakcie badań terenu, obejmującego projektowany obszar budowy farmy wiatrowej - nie stwierdzono występowania: gatunków chronionych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej, gatunków chronionych roślin, wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk, gatunków objętych ochroną ścisłą oraz ochroną częściową. Nie stwierdzono również występowania siedlisk przyrodniczych chronionych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej. Brak stwierdzenia gatunków flory oraz siedlisk podlegających ochronie prawnej wynika z faktu rolniczego wykorzystania terenu, na którym projektuje się lokalizację farmy wiatrowej.

Zgodnie z raportem z monitoringu susza perełkowanego i chomika europejskiego na terenie objętym monitoringiem przedrealizacyjnym, suszy perełkowane notowane były już od lat 50-tych i 60-tych ubiegłego wieku, tj. czasu wykonywania przez S. Surdackiego (1963) prekursorskich badań inwentaryzacyjnych. Badacz ten wykazywał kolonie w okolicach miejscowości: Przewłoka, Szlätyn, Jurów, Jarczów, Wierszyczka, Rzeczyca, Przeorsk i Ruda Wołoska. Były to kolonie raczej o niedużej

liczebności, susły występowały w rozproszeniu, zasiedlając drogi, miedze i obrzeża pól z wyjątkiem kolonii w miejscowościach Przeorsk i Szlatyn. Te ostatnie lokalizacje obejmowały średniej wielkości kolonie zasiedlające kilkudziesięciohektarowe nieużytki. Niestety w związku z intensyfikacją rolnictwa nieużytki te zaorano i kolonie w większości wyginęły, a część osobników rozproszyła się po okolicznych polach. Kolejna tura badań monitoringowych z lat 70., 80. i 90. ubiegłego wieku, prowadzona na tym terenie przez S. Męczyńskiego wykazała, że wiele z wyżej wymienionych kolonii zginęło i pozostały tylko nieliczne stanowiska w okolicach wsi: Dębina, Jurów, Szlatyn. Były to już tylko niewielkie kolonie śródpolne, znacznie rozproszone. Kolejna tura badań prowadzona przez K. Próchnickiego i P. Dudę wykazała zajęte przez susły stanowiska w okolicach miejscowości: Szlatyn/Jurów, Dębina, Chodywańce/PGR Plebanka oraz całkowicie nowe w okolicy wsi Dyniska Stare i Hrubieszów. Wszystkie zinwentaryzowane kolonie były niewielkie (od kilku do dwudziestu kilku osobników), dość silnie rozproszone z wyjątkiem kolonii w Dyniskach Starych. Monitoring z bieżącego roku potwierdził istnienie kolonii w pobliżu Hrubieszowa i już bardzo małej, liczącej jedynie kilka osobników kolonii w Dyniskach Starych oraz prawdopodobnie resztki kolonii wykazywanej przez S. Surdackiego pomiędzy miejscowościami Przewłoka i Chorążanka. Należy podkreślić, że monitoring kolonii śródpolnych jest niezmiernie trudny ze względu na rozproszenie suślich kolonii, a tym samym możliwość ich przemieszczania. Mobilność ta powoduje, że część z nich pojawia się w sąsiedniej okolicy w związku z migracją w miejsca o lepszych warunkach siedliskowych (stosowanie płodozmianu). Na terenie objętym monitoringiem wykazano część zinwentaryzowanych stanowisk chomika europejskiego w ostatnich badaniach prowadzonych do 2008 roku (Ziomek, Banaszek 2008), a część odkryto jako nowe stanowiska. Należy podkreślić, że koncentracja stanowisk chomika europejskiego na badanym terenie (gmina Jarczów) jest stosunkowo większa od terenów sąsiednich, na których gryzonie te są również notowane. Wywiady z miejscową ludnością prowadzone podczas własnych badań monitoringowych wykazują stałą tendencję powolnego zmniejszania się liczby stanowisk chomika. Kilka miejsc wskazywanych przez więcej niż jednego rolnika, zasiedlonych jeszcze przed kilku laty obecnie jest już nieczynnych, a w okolicy nie odnaleziono innych stanowisk po ewentualnej migracji.

Ogółem spenetrowano oraz przeprowadzono wywiady w okolicy 9 miejscowości: Chodywańce, Gródek-Kolonia, Łubcze, Nedeżów, Nowy Przeorsk, Plebanka, Przewłoka, Sowiniec i Wierszyczka. Badania terenowe prowadzono od trzeciej dekady maja do drugiej dekady sierpnia 2012 roku, prowadząc w zależności od kwalifikacji warunków siedliskowych po 3 lub 4 tury obserwacji. Obserwacje i badania terenu prowadzono od wczesnych godzin rannych do zmierzchu, jedynie w dni o dobrych warunkach pogodowych, tj. w większości w dni słoneczne, sporadycznie przy zachmurzeniu, przy temperaturach od 18 do 34°C, podczas pogody bezwietrznej lub z wiatrem o umiarkowanej sile. Monitoring prowadzono w oparciu o metodykę opublikowaną w opracowaniu pt. „Monitoring gatunków zwierząt - 2608* Suseł perełkowany” autorstwa Stefana Męczyńskiego, Tadeusza Grądziela, Krzysztofa Próchnickiego i Ryszarda Styki pod redakcją Małgorzaty Makomaskiej -Juchiewicz.

W wyniku badań nie stwierdzono bytowania susła perełkowanego w terenie planowanym pod przedsięwzięcie lub w bezpośrednim albo bliskim sąsiedztwie. Jediną niewielką kolonię tych gryzoni odnaleziono w znacznej odległości (2,6 do 3,1 km) od najbliższych projektowanych turbin (EW 10 i EW 11) na wschód od Majdanu Gómeo, natomiast opuszczone - na północ od Przeorska. Zinwentaryzowano natomiast 9 czynnych stanowisk chomika europejskiego w sąsiedztwie planowanych budowli oraz 1 opuszczone.

Obszary Natura 2000, na terenie których przedmiotem ochrony jest suseł perełkowany, znajdują się w znacznej odległości od planowanego przedsięwzięcia. Obszar Natura 2000 Pastwiska nad Huczwą PLH 060014 zlokalizowany jest w odległości ok. 17,90 km od najbliższego obiektu inwestycji (podana odległość dotyczy odrębnej części obszaru tzw. „stanowiska archeologicznego”, na której w ostatnich latach obserwowano susły perełkowane), natomiast obszar Natura 2000 Suśle Wzgórza PLH 060019 w odległości 25,80 km. W związku z tak dużą odległością od planowanej inwestycji oraz wykluczeniem

migracji oraz emigracji susłów perełkowanych na tak dużą odległość, nie przewiduje się jakiegokolwiek oddziaływania przedmiotowej inwestycji na wyżej wymienione obszary chronione. Nawet rozpatrywanie emigracji tych gryzoni w okresie wieloletnim (kilkanaście do kilkudziesięciu lat) jest niewskazane, a emigracja nieprawdopodobna w związku z licznymi przeszkodami terenowymi, których te zwierzęta nie potrafią pokonać (cieki wodne, kompleksy leśne, tereny zurbanizowane, itd.).

W przypadku chomika europejskiego, dla ochrony jego siedlisk w badanym regionie nie tworzą obszarów Natura 2000 typu „siedliskowego”. W trakcie monitoringu zlokalizowano 9 kolonii chomika europejskiego. Gatunek ten podlega ścisłej ochronie i wymaga prowadzenia ochrony czynnej. Odnalezione kolonie chomika znajdowały się w stosunkowo niewielkiej odległości od planowanego miejsca posadowienia turbin i infrastruktury im towarzyszącej.

Zgodnie z raportem z inwentaryzacji susła perełkowanego i chomika europejskiego, etap budowy może wiązać się z fizyczną utratą siedlisk tych gatunków, jeśli takie znajdują się w miejscu realizacji inwestycji. Również teren przyległy do inwestycji może podlegać takiej samej presji. Odległością graniczną będzie w przypadku chomika europejskiego 50 m tj. odległość osobnika (przy poszukiwaniu pokarmu, poszukiwaniu partnera podczas rui, itd.) od terenu objętego pracami. W związku z tym, w raporcie z inwentaryzacji zaproponowano działania minimalizujące. W przypadku lokalizacji inwestycji w oczywistym konflikcie z miejscem bytowania chomików lub zasiedlenia terenu przeznaczonego pod inwestycję przez młode osobniki, w celu zapewnienia bezpieczeństwa koloniom lub pojedynczym osobnikom należy przeprowadzić przesiedlenie poszczególnych osobników na sąsiednie tereny o odpowiednich warunkach siedliskowych.

Tego typu zabieg należy przeprowadzić z uwzględnieniem podstawowych wymagań gatunku dotyczących przede wszystkim biologii, ekologii, behawioru i zagrożeń dla gatunku. Przy tego typu introdukcji należy kierować się właściwą metodyką, według której osobniki należy odłowić w pułapki żywołowne rurowe lub klatkowe z zanętą i wsiedlić w wytypowane miejsca o odpowiednich warunkach siedliskowych. Przy typowaniu stanowisk do wsiedlania należy wyznaczać miejsca w pobliżu pierwotnego stanowiska wyznaczając je w możliwie najmniejszej odległości, ale nie mniejszej niż bezpieczna odległość od planowanej inwestycji. Miejsca wsiedlenia powinny charakteryzować się podobnym układem agrocenotycznym. Odpowiedni układ agrocenotyczny, głównie odpowiedni stan rodzajów i rozmieszczenia upraw, warunkuje dostęp do odpowiedniego rodzaju i ilość pokarmu, ale stwarza również podobne warunki do unikania drapieżników.

Należy również dobrać odpowiedni charakter gleby, preferować tereny suche oraz dobrać odpowiednie ukształtowanie terenu. W celu stworzenia odpowiednich warunków w nowym siedlisku należy przygotować tzw. nory początkowe. Tego typu sztuczne nory spełniają w czasie zasiedlania terenu bardzo ważne funkcje. Po pierwsze, złowione i przesiedlone chomiki będą w stanie stresu. Wypuszczenie ich z klatek bezpośrednio na stanowisko, na którym nie będą miały możliwości schronienia się w norach, może spowodować ich ucieczkę w miejsca o niekorzystnych warunkach siedliskowych. Po drugie, sztuczne nory zabezpieczają w pierwszym okresie rozsiedlania się przed atakami ptaków drapieżnych i lisów.

Przeprowadzając tego typu introdukcje należy zachować podobny układ struktury socjalnej, wsiedlając osobniki w podobnych odległościach w stosunku do układu w naturalnym stanowisku.

Najbardziej właściwym terminem na przeprowadzenie przesiedleń jest druga połowa sierpnia, ponieważ najpóźniejsze mioty notuje się zazwyczaj w lipcu. Jeżeli miejsce lokalizacji inwestycji (budowa turbiny, placu montażowego, drogi i linii energetycznych) znajduje się w pobliżu lub na granicy tzw. odległości bezpieczeństwa, stanowisko susła lub chomika należy oddzielić specjalnym wygrodzeniem imitującym warunki naturalne, np. wygrodzenie na bazie płotu pełnego w kolorze tła naturalnego, maskowanego np. słomą sprasowaną w kostki lub bele.

W raporcie eksperckim wskazuje się na potrzebę powtórnego monitoringu przedrealizacyjnego obydwu wymienionych wyżej gatunków wiośn (kwiecień, maj), jeszcze przed rozpoczęciem prac związanych z budową Parku Elektrowni Wiatrowych Tomaszów- Jarczów.

Pozostałe tereny przeznaczone pod budowę turbin, placów montażowych, dróg dojazdowych i linii przesyłowych uznano za bezpieczne i nie mające negatywnego wpływu na susły i chomiki.

Wg ustaleń raportu porealizacyjny monitoring populacji, zarówno susła perełkowanego, jak i chomika europejskiego, należałoby przeprowadzić już w okresie pełnego funkcjonowania farmy wiatrowej, tj. w pierwszym roku eksploatacji, co dałoby pełen obraz ich wpływu na wymienione gatunki. W powiązaniu z rzetelnie wykonanym monitoringiem innych gatunków zwierząt stworzyłoby to podstawę do ogólnej oceny wpływu farmy wiatrowej na faunę. W dalszej przyszłości niezbędny będzie monitoring populacji obydwu omawianych gatunków po trzech latach od monitoringu porealizacyjnego, co pozwoli zweryfikować prognozy odnośnie możliwego oddziaływania farmy na badane gryzonie. Zarówno przed planowaną likwidacją farmy wiatrowej jak i po jej zakończeniu, również należy przeprowadzić monitoring wybranych gatunków. Bardzo ważnym elementem takiej operacji będzie stwierdzenie, czy w najbliższej okolicy zachowują się stanowiska zarówno susła perełkowanego, jak i chomika europejskiego.

W opinii organu uzgadniającego zaproponowane rozwiązania chroniące są prawidłowe. Jednocześnie, zgodnie ze wskazaniami raportu uznaje się za zasadne prowadzenie monitoringu porealizacyjnego, w celu rejestracji i analizy ewentualnych zmian w ich populacji.

W raporcie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i opracowaniu eksperckim pt. „Analiza oddziaływania na krajobraz, krajobraz kulturowy i zabytki”, w ślad za „Wytycznymi w zakresie prognozowania oddziaływań na środowisko farm wiatrowych” Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (Stryjecki M., Mielniczuk K., 2011) dokonano analizy wpływu inwestycji na krajobraz, z tym zastrzeżeniem, że nie jest to ocena zgodności z prawem wpływu inwestycji na krajobraz, ponieważ w polskim prawie nie istnieją przepisy pozwalające na dokonanie takiej oceny. W analizie opisano zaburzenia krajobrazu na każdym etapie inwestycji, wykonano wizualizację projektowanej farmy (także w zakresie kumulacji oddziaływań) pozwalającą każdemu na indywidualną ocenę jej wpływu na krajobraz a także oceniono oddziaływanie inwestycji na krajobraz (nieznaczące negatywne na etapie budowy, umiarkowane negatywne na etapie eksploatacji, nieznaczące pozytywne na etapie likwidacji). Zaproponowano też działania minimalizujące i łagodzące negatywne oddziaływania.

W tym samym dokumencie opisano zabytki znajdujące się na terenie gminy Jarczów (w tym stanowiska archeologiczne) i krajobraz kulturowy oraz dokonano oddziaływania na nie inwestycji. Należy też wskazać, że w głównej części raportu znajduje się rysunek mapy mpzp z wyraźnie zaznaczonymi lokalizacjami stanowisk archeologicznych.

W związku ze stwierdzeniem na obszarze planowanej PEW Jarczów stanowisk archeologicznych, uznano za konieczny nadzór Wojewódzkiego Konserwatora Ochrony Zabytków podczas wykonywania prac budowlanych. Ponieważ wszelkie prace budowlane będą prowadzone pod nadzorem WKOZ, nie przewiduje się możliwości zniszczenia lub uszkodzenia tych zabytków. Nie przewiduje się również budowy elektrowni i dróg na obszarze stanowisk archeologicznych.

W tym samym dokumencie opisano również kwestię planowanego utworzenia archeologicznego parku kulturowego Łubcze – Hubinek – Posadów. Przedstawiono dostępne informacje o tych planach, pochodzące z dokumentów strategicznych.

Według uchwalonego w 2011 r. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Jarczów (§ 8 pkt. 7), na potrzeby lokalizacji farm wiatrowych „część zachodnia obszaru planu objęta jest fragmentem planowanego archeologicznego parku kulturowego.” Zapisy mpzp dopuszczają jednak lokalizację turbin wiatrowych na obszarze, który częściowo znajduje się na terenie

przeznaczonym pod planowany park kulturowy. Ponieważ uchwalony przez Radę Gminy oraz konsultowany z odpowiednimi organami mpzp nie wyklucza istnienia farmy wiatrowej na tym terenie, nie przewiduje się aby budowa i funkcjonowanie przedsięwzięcia stanowiły przeszkodę w realizacji zapisanych w mpzp funkcji tego terenu, dotyczących utworzenia parku kulturowego.

Ponadto, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23.07.2003r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami (art. 16 ust. 1 i 2) (Dz.U. 2003, Nr 162, poz. 1568), park kulturowy powoływany jest przez radę gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały. Uchwała rady gminy określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, które mogą być ustanowione na terenie całego parku lub jego części. Decyzja w tej sprawie należy więc wyłącznie do rady gminy.

Ze względu na uwarunkowania, o których mowa powyżej, zgodnie z opinią przedstawioną w raporcie nie przewiduje się, aby PEW Jarczów powodowała negatywne oddziaływania na planowany archeologiczny park kulturowy.

Jak wynika z analizy map wygenerowanych za pomocą technik informatycznych (raport ooś), elektrownie wiatrowe będą widoczne z całego terenu w obrębie gminy Jarczów oraz gmin sąsiednich, co potwierdza się we wnioskach końcowych analizy krajobrazowej.

W ocenie organu najsilniejsze oddziaływanie pośrednie na krajobraz będzie mieć miejsce w strefie 2-3 km od budowli. Odbiór krajobrazu naturalno-kulturowego lub kulturowego, w tym z obiektami zabytkowymi, będzie w tej strefie zakłócany przez pojawienie się obiektów przemysłowych, dysharmonijnych w stosunku do istniejących obiektów budowlanych w otoczeniu, o charakterze dominant krajobrazowych. W strefie najsilniejszego oddziaływania pośredniego na krajobraz znajdują się wsie od strony północnej i południowej przedsięwzięcia.

W związku z pośrednim charakterem oddziaływań oraz zmianami czasowymi (okres eksploatacji wynosi około 25-30 lat) brak jest podstaw do kwalifikacji oddziaływań na krajobraz jako negatywnych znaczących, jednakże organ ustalił, że będą to oddziaływania negatywne wymagające rozwiązań chroniących, wskazanych w raporcie.

W ramach określania uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia przeanalizowano raport oceny oddziaływania na środowisko pod kątem wpływu etapu realizacji i eksploatacji na klimat akustyczny terenów, dla których określono dopuszczalne normy poziomu hałasu na podstawie zapisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 r. nr 120 poz. 826 z późn. zm.).

Najbliższe tereny chronione akustycznie w myśl zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 nr 120 poz. 826 z późn. zm.) stanowią tereny zabudowy zagrodowej, dla których dopuszczalne poziomy hałasu wynoszą $L_{AeqD} = 55$ dB i $L_{AeqN} = 45$ dB oraz tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży (o dopuszczalnych poziomach hałasu $L_{AeqD} = 50$ dB i $L_{AeqN} = 40$ dB), dla których w przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

Na etapie realizacji oddziaływanie planowanej inwestycji na lokalny klimat akustyczny będzie spowodowane transportem materiałów budowlanych i elementów konstrukcyjnych turbin wiatrowych oraz transportem urobku z wykopów pod fundamenty wież. W czasie budowy głównymi źródłami hałasu będą maszyny budowlane, transport samochodowy i sprzęt ciężki jak również prace montażowe.

Emisję hałasu na etapie realizacji będzie cechować duża dynamika zmian w czasie, niezorganizowanie, brak kumulacji w środowisku oraz to, że wszelkie negatywne oddziaływania na klimat akustyczny ustąpią wraz z zakończeniem prac budowlanych i montażowych.

Należy tak zaprojektować trasy transportu, aby przebiegały w możliwie jak najmniejszej części przez tereny chronione akustycznie w myśl zapisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 nr 120 poz. 826 z późn. zm.). Konieczne jest maksymalne ograniczenie czasu budowy poszczególnych etapów poprzez odpowiednie zaplanowanie procesu budowlanego. Prace budowlane oraz transport materiałów budowlanych należy prowadzić wyłącznie w porze dziennej, tj. w godzinach od 6.00 do 22.00 z wyłączeniem okresów budowy gdzie z technologicznego punktu widzenia wymagana jest ciągłość prowadzenia prac (wylewanie fundamentów elektrowni) oraz z wyłączeniem transportu wielkogabarytowych elementów elektrowni wiatrowych. Wiercenie otworów pod pale fundamentowe należy prowadzić jedynie w porze dziennej z użyciem sprawnego sprzętu specjalistycznego, posiadającego osłony akustyczne. Prace należy wykonywać z wykorzystaniem sprawnego sprzętu budowlanego, prowadzić regularne przeglądy techniczne stosowanego sprzętu i nadzorować ich sprawność techniczną. W celu ograniczenia uciążliwości akustycznej należy stosować sprzęt w dobrym stanie technicznym zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. nr 263, poz. 2202 z późn. zm.). Należy lokalizować zaplecza budowy możliwie najdalej od terenów zabudowanych. Należy przestrzegać zasady wyłączania silników w czasie przerw w pracy. Miejsca postojowe ciężkiego sprzętu, zaplecza budowy oraz miejsca składowania materiałów budowlanych należy zlokalizować w jak największej odległości od zabudowy mieszkaniowej.

Na potrzeby raportu została opracowana analiza akustyczna, w której przeprowadzono obliczenia emisji hałasu na etapie budowy turbin wiatrowych EW 12 oraz EW 28, które znajdują się najbliżej od terenów zabudowanych, odpowiednio: 420 m od zabudowań miejscowości Nedeżów i 400 m od zabudowań miejscowości Łubcze.

Ponadto w analizie przeprowadzono symulację ruchu pojazdów na tym etapie inwestycji, związanych z dowozem poszczególnych komponentów elektrowni wiatrowych, materiałów budowlanych, układania przewodów w wykopach i pozostałych prac. W analizie uwzględniono również możliwość kumulacji oddziaływania w przypadku jednoczesnej realizacji przedmiotowej inwestycji z farmą wiatrową planowaną w sąsiedztwie (Farma Wiatrowa Tomaszów Lubelski).

Jak określono w raporcie o oddziaływaniu na środowisko czas trwania realizacji inwestycji wyniesie ok. 12 miesięcy.

Na podstawie otrzymanych wyników stwierdza się, że na terenach chronionych akustycznie położonych najbliżej względem planowanej farmy wiatrowej nie zostaną przekroczone dopuszczalne poziomy hałasu.

Tło akustyczne w rejonie analizowanego obszaru nie jest monitorowane. Obecnie klimat akustyczny wokół projektowanej inwestycji jest kształtowany głównie przez hałas drogowy i bytowy.

W celu określenia stanu klimatu akustycznego w rejonie projektowanej farmy wiatrowej Jarczów, w dniu 21 kwietnia 2012 r. przeprowadzono pomiary poziomu tła akustycznego w centralnej części farmy wiatrowej, w rejonie miejscowości Przewłoka, Nedeżów, Wierszczyca i Kolonia Gródek.

Na podstawie otrzymanych wyników określono wartość tła akustycznego na poziomie od 38,5 dB(A) do 50,0 dB(A) w rejonie lokalizacji turbin wiatrowych. Wskazano, że w głównej mierze tło akustyczne

kształtowane jest przez zjawiska naturalne, natomiast drugorzędym źródłem hałasu, kształtującym klimat akustyczny jest ruch samochodowy na pobliskich drogach i przenikający z nich hałas komunikacyjny, a także prace polowe prowadzone na terenach rolnych.

W celu określenia zasięgu i skali oddziaływania akustycznego planowanej farmy wiatrowej na środowisko wykonano w raporcie analizę emisji hałasu od poszczególnych turbin wiatrowych. Analiza została wykonana metodami obliczeniowymi dla najmniej korzystnych warunków, tzn. przy uwzględnieniu różny wiatrów dla danego terenu, dla maksymalnego poziomu mocy akustycznej jaką mogą osiągnąć projektowane turbiny, oraz przy założeniu ciągłej pracy farmy. Poziom mocy akustycznej turbin został przyjęty na podstawie danych katalogowych producenta siłowni - 105 dB(A). Ocenę hałasu wykonano na podstawie porównania wyznaczonych wskaźników hałasu dla pory dnia (L_{AeqD}) i pory nocy (L_{AeqN}) z wartościami dopuszczalnymi poziomu hałasu. Ocenę dokonano jedynie dla pory nocnej ze względu na fakt, że dla pory nocy stawiane są ostrzejsze wymagania co do wartości dopuszczalnych, a maksymalny poziom emisji hałasu elektrowni będzie taki sam w porze dnia i nocy.

W analizie uwzględniono możliwość przesunięcia lokalizacji turbin wiatrowych w obrębie działek, na których zostaną posadowione, oraz przedstawiono efekt, jaki to przesunięcie będzie mieć na zasięg emisji hałasu do środowiska.

Ponadto ze względu na planowane w otoczeniu przedmiotowej inwestycji przedsięwzięcie polegające na budowie parku elektrowni wiatrowych o mocy 18 MW, złożonego z 10 turbin zlokalizowanych w okolicy miejscowości: Majdan Górny, Ruda Wołoska, Chorążanka oraz Przeorsk, w raporcie o oddziaływaniu na środowisko przeanalizowano możliwość wystąpienia oddziaływań skumulowanych na klimat akustyczny.

Na podstawie otrzymanych wyników określono, że poziom hałasu na granicy terenów chronionych akustycznie, położonych najbliżej projektowanej farmy wiatrowej wynosić będzie od 33,4 dB (A) do 40,7 dB (A), przez co nie prognozuje się przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Z uwagi na niepewność prognozy emisji hałasu na etapie funkcjonowania przedsięwzięcia, w sentencji niniejszego postanowienia nałożono obowiązek sporządzenia analizy porealizacyjnej po upływie 4 miesięcy od dnia oddania obiektu do użytkowania i przedstawienia właściwemu organowi w terminie 8 miesięcy od dnia oddania obiektu do użytkowania. W ocenie porealizacyjnej należy przeprowadzić pomiary poziomu hałasu zgodnie z metodyką referencyjną, w celu porównania zakładanych wartości poziomu hałasu z rzeczywistymi, uzyskanymi w terenie wynikami.

Pomiary należy przeprowadzić w punktach obserwacyjnych, przy zabudowie mieszkaniowej, położonej najbliżej farmy wiatrowej.

Miejsca gdzie pomierzone wartości będą przekraczały dopuszczalne poziomy hałasu należy poddać szczegółowej analizie, w celu dokładnego określenia zasięgu występowania ponadnormatywnego oddziaływania oraz zastosowania adekwatnych środków ochrony przed hałasem.

Oddziaływanie przedmiotowego przedsięwzięcia w zakresie emisji pól elektromagnetycznych związane będzie z pracą generatorów i transformatorów prądu znajdujących się wewnątrz gondol poszczególnych siłowni oraz podziemnych linii elektroenergetycznych SN. Zgodnie z raportem o oddziaływaniu na środowisko powyższe urządzenia na etapie eksploatacji emitować będą niskie wartości promieniowania elektromagnetycznego, które w przypadku generatorów i transformatorów, umieszczonych wewnątrz gondol, będą ekranowane konstrukcją poszczególnych elektrowni wiatrowych. Linie elektroenergetyczne SN łączące turbiny i stację GPZ będą umieszczone pod powierzchnią ziemi, a ich zasięg promieniowania zostanie ograniczony poprzez konstrukcję izolacyjną przewodów.

Uwzględniając powyższe stwierdza się, że poziom emisji pól elektromagnetycznych z ww. źródeł będzie niewielki i nie doprowadzi do przekroczenia w miejscach dostępnych dla ludności, dopuszczalnych wartości parametrów fizycznych pól elektromagnetycznych, określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r. nr 192, poz. 1883).

Na etapie realizacji inwestycji będą powstawać odpady związane z budowa turbin wiatrowych oraz infrastruktury towarzyszącej. Odpady powstające na etapie realizacji inwestycji będą magazynowane selektywnie w wyznaczonym miejscu w odpowiednich oznakowanych pojemnikach lub kontenerach, w sposób uniemożliwiający ich negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym przenikanie składników odpadów do środowiska, na terenie, do którego posiadacz odpadów ma tytuł prawny.

Odpady niebezpieczne będą magazynowane selektywnie w pojemnikach wykonanych z materiału odpornego na działanie składników umieszczonego w nich odpadu, posiadających szczelne zamknięcie zabezpieczające przed ewentualnym przedostaniem się odpadów do środowiska. Miejsce przeznaczone do magazynowania odpadów niebezpiecznych należy wyposażyć w sorbenty do usuwania ewentualnych wycieków odpadów do środowiska.

Po zgromadzeniu odpowiedniej ilości wszystkie rodzaje odpadów zostaną przekazane do najbliższej położonego miejsca, w którym mogą być przetworzone. Odpady zostaną przekazywane uprawnionym podmiotom, posiadającym aktualne zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.

Z informacji zawartych w raporcie wynika, że masy ziemne z wykopów pod fundamenty elektrowni, odcinków podziemnej linii kablowej zostaną w pierwszej kolejności wykorzystane w granicach planowanej inwestycji. Ewentualny nadmiar mas ziemnych zostanie przekazany jako odpad osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym do wykorzystania na ich własne uzasadnione potrzeby, zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami, oraz dopuszczalnych metod ich odzysku (Dz. U. z 2006 r. Nr 75, poz. 527). Opcjonalnie przewiduje się, że masy ziemne zostaną przekazane odpowiednim służbom, w celu ich dalszego zagospodarowania zgodnie z prawem.

Wierzchnia warstwa ziemi (humus) zostanie zdjęta i spryzmowana na placu budowy, a następnie, po zakończeniu robót, zostanie rozplanowana w miejscu realizacji inwestycji.

W wyniku funkcjonowanie elektrowni wiatrowych powstaną odpady związane z pracami remontowym, konserwacyjnymi oraz naprawczymi. Nie przewiduje się magazynowania odpadów powstających na etapie eksploatacji inwestycji na terenie farmy wiatrowej. Wszystkie czynności związane z pracami naprawczymi, remontowymi oraz konserwacyjnymi, w wyniku których powstaną odpady, będą zlecane wyspecjalizowanemu podmiotowi, który zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 32 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U.2013, nr 21), jest wytwórcą odpadów w wyniku świadczenia usług w zakresie remontów obiektów konserwacji i naprawy. Podmiot ten będzie odpowiedzialny za prawidłowe zagospodarowanie odpadów.

Realizacja przedsięwzięcia będzie źródłem uciążliwości związanych z emisją zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z pracy silników pojazdów i maszyn budowlanych niezbędnych do wykonania fundamentów i montażu turbin oraz wykonania infrastruktury związanej z farmą, emisją substancji zanieczyszczających z wykorzystywanych przy pracach budowlanych materiałów. Podczas prac

ziemnych może wystąpić zjawisko niezorganizowanej emisji pyłów. W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza należy zastosować następujące rozwiązania chroniące jakość powietrza:

- prawidłowo zorganizować roboty budowlane,
- zastosować sprzęt budowlany o możliwie najlepszych parametrach,
- unikać składowania nadmiernych ilości materiałów budowlanych na placu budowy,
- materiały sypkie powinny być przewożone i magazynowane w sposób ograniczający emisję pyłów,
- prace ziemne związane z budową i przebudową dróg oraz wykonania fundamentów należy prowadzić w sposób eliminujący nadmierne pylenie,
- plac budowy i drogi dojazdowe należy utrzymywać w stanie ograniczającym niezorganizowaną emisję pyłów.

Oddziaływanie inwestycji w okresie budowy będzie miało charakter czasowy, ograniczony do okresu realizacji inwestycji.

Funkcjonowanie przedsięwzięcia nie będzie źródłem oddziaływań na jakość powietrza.

Zgodnie z podziałem dokonany w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (M.P. z dnia 21 czerwca 2011 r. Nr 49 poz. 549) przedmiotowa inwestycja zlokalizowana jest w obrębie dwóch obszarów jednolitych części wód powierzchniowych oznaczonych kodem europejskim:

- PLRW 2000 242 66213 o nazwie Huczwa od źródeł do kanału Rokitno bez kanału Rokitno. Scalona część wód SW 1407. Odcinek posiada status: silnie zmieniona część wód, typ: Potoki i strumienie na obszarach będących pod wpływem procesów torfotwórczych. Ocena stanu JCWP - dobry. Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych oceniono jako niezagrażone.
- PLRW 2000 162 221485 o nazwie Rzeczycza do granicy kraju. Scalona część Wód SW 1403. Odcinek posiada status: silnie zmieniona część wód, typ: potok nizinny lessowo- gliniasty. Ocena stanu JCWP - zły. Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych oceniono jako niezagrażone.

Zgodnie z podziałem dokonany w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (M.P. z dnia 21 czerwca 2011 r. nr 49, poz. 549) przedsięwzięcie zlokalizowane jest w obszarze oznaczonym kodem europejskim PLGW2300109 leżącym w obszarze dorzecza Wisły w ekoregionie równin wschodnich. Ocena stanu ilościowego zbiornika - dobry. Ocena stanu chemicznego zbiornika - dobry. Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód oceniono jako niezagrażone. Nie przewiduje się pogorszenia stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych w związku z realizacją i eksploatacją przedsięwzięcia.

Teren, na którym zlokalizowana jest inwestycja znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Nr 407 niecka lubelska (Chełm-Zamość).

Przedmiotowa inwestycja znajduje się poza strefami ochronnymi ujęć wód podziemnych oraz poza obszarami wodno-błotnymi.

Na etapie budowy istnieje potencjonalne zagrożenie zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego w wyniku stosowania sprzętu budowlanego (rozlewy paliw lub płynnych komponentów materiałów budowlanych). Tego typu awarie powinny być jednak szybko usuwane w związku z czym nie będą stanowić istotnego obciążenia dla środowiska. Utwardzone drogi, place montażowe i składowe zapobiegają będą przenikaniu ewentualnych zanieczyszczeń do gleby. W przypadku wycieków olejów z maszyn budowlanych i taboru samochodowego, substancje te należy zebrać i przekazać do

unieszkodliwienia. Zaplecze budowy należy wyposażać w sorbenty oraz środki neutralizujące substancje ropopochodne.

W przypadku zastosowania płuczki wiertniczej podczas wykonywania palowania fundamentów elektrowni wiatrowych lub przy wykonywaniu przewiertów sterowanych, należy po jej zużyciu wywieźć ją do oczyszczalni ścieków przemysłowych lub przekazać odpowiednim służbom w celu ich przetworzenia zgodnie z przepisami ustawy o odpadach.

W czasie realizacji inwestycji powstawać będą ścieki bytowe, które gromadzone będą w przenośnych sanitariatach i okresowo wywożone do oczyszczalni ścieków, przez firmę świadczącą usługi w tym zakresie. Nie przewiduje się powstawania ścieków technologicznych.

Na etapie eksploatacji na terenie inwestycji nie będą powstawały ścieki bytowe ani technologiczne, nie będzie również pobierana woda.

Wody opadowe z projektowanych dróg i placów z powierzchni fundamentów odprowadzane będą powierzchniowo do gruntu. Sposób odwodnienia wód nie może powodować negatywnego oddziaływania na grunty osób trzecich.

W okresie eksploatacji turbiny wiatrowej, zagrożenie dla środowiska gruntowo-wodnego może stanowić ewentualny wyciek oleju z transformatorów. Transformatory powinny być wyposażone w misy olejowe umożliwiające przyjęcie całej ilości oleju z transformatora w przypadku awarii, co zabezpieczy środowisko gruntowo-wodne przed ewentualnym zanieczyszczeniem. Ponadto, na terenie farmy wiatrowej powinny znajdować się sorbenty, które w razie awaryjnego wycieku substancji ropopochodnych używanych w elektrowniach (np. podczas wymiany olejów smarowych) umożliwią jego zneutralizowanie.

Przyjęte rozwiązania powinny zapewnić bezpieczeństwo dla środowiska gruntowo-wodnego. Zarówno na etapie realizacji jak i eksploatacji inwestycji nie przewiduje się znacząco negatywnego wpływu przedsięwzięcia na środowisko wodne.

Zgodnie z informacją zawartą w raporcie przewidywany czas eksploatacji inwestycji to ok. 25 - 30 lat. Oddziaływania na etapie likwidacji farmy wiatrowej określono jako zbliżone do oddziaływań na etapie realizacji. Źródłem niezorganizowanej emisji hałasu i zanieczyszczeń do powietrza będą przede wszystkim prace ziemne i demontażowe urządzeń oraz związane z pracą ciężkiego sprzętu budowlanego. Wpływ na klimat akustyczny najbliższej zabudowy chronionej akustycznie będzie tymczasowy, krótkotrwały, zależny od sposobu i czasu prowadzenia robót oraz ustąpi wraz z zakończeniem etapu likwidacji. W wyniku likwidacji przedsięwzięcia powstawać będą liczne odpady z demontażu elektrowni wiatrowych, fundamentów, infrastruktury towarzyszącej. Sposób postępowania z odpadami powstającymi w wyniku likwidacji farmy wiatrowej powinien być zgodny z przepisami o odpadach. Należy minimalizować prawdopodobieństwo wystąpienia awarii sprzętu, które mogłoby doprowadzić do zanieczyszczenia środowiska gruntowo-wodnego substancjami ropopochodnymi i płynami eksploatacyjnymi. Ścieki bytowe z zaplecza technicznego należy ujmować w szczelne systemy i przekazywać do oczyszczalni ścieków.

Wobec powyższego, po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, Wójt Gminy Jarczów, biorąc pod uwagę:

- opinię właściwego organu inspekcji sanitarnej,
- uzgodnienie dokonane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska,
- ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu na środowisko,

- wyniki postępowania z udziałem społeczeństwa,
  - porozumienie zawarte z Wójtem Gminy Tomaszów Lubelski,
- wydał niniejszą decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach.

Pouczenie

Zgodnie z art. 72 ust. 3 Uoóś, decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach dołącza się do wniosku o wydanie decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 tej ustawy. Wniosek ten powinien być złożony nie później niż przed upływem 4 lat od dnia, w którym decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach stała się ostateczna, z zastrzeżeniem ust. 4.

Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. Nr 225, poz. 1635 z późn. zm.), niniejsza decyzja nie podlega opłacie skarbowej.

Od niniejszej decyzji służy stronom odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Zamościu, za pośrednictwem Wójta Gminy Jarczów, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji.

Załączniki:

1. Charakterystyka planowanego przedsięwzięcia zgodnie z art. 82 ust. 3 *ustawy ooś*.

Otrzymują:

1. Elektrownia Wiatrowa KRESY I Sp. z o. o., ul. Postępu 17b, 02-676 Warszawa,
2. Strony postępowania wg. rozdzielnika poprzez wywieszenie obwieszczenia na tablicy ogłoszeń: Urzędu Gminy Jarczów, stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Jarczów, i tablicy ogłoszeń sołectw: Przewłoka, Nedeżów, Wierszyczca, Sowiniec, Gródek, Kolonia Gródek, Łubcze, Nowy Przeorsk w gminie Jarczów, tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Tomaszów Lubelski, stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Tomaszów Lubelski, tablicy ogłoszeń sołectw: Ruda Wołoska, Chorążanka, Majdan Górny i Przeorsk w gminie Tomaszów Lubelski, tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Łaszczów, stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Łaszczów, tablicy ogłoszeń sołectwa Podlodów w gminie Łaszczów.
3. a/a

Do wiadomości:

1. Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie;
2. Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tomaszowie Lubelskim.
3. Wójt Gminy Tomaszów Lubelski